

ZSIDÓ ÉLET

FELEKEZETI HETILAP

SZERKESZTŐSÉG ES KIADÓHIVATAL:
BUDAPEST, VII., ERZSÉBET-KÖRÜT 18
TELEFON: 1-363-61.

SZERKESZTETTE 1933-1937.
KECSKEMÉTI VILMOS

ELŐFIZETÉSI ÁR:
FÉLÉVRE 10 PENGÓ
EGÉSZ ÉVRE 20 PENGÓ

Szent István éve

Írta: Prof. Dr. HELLER BERNÁT

Jerige: Quod omnes homines unius sunt conditionis et quod nihil elevat, nisi humilitas et quod nihil vidia.

(Szent István intelme)

Vigaszért hó lelkem a multakba fordul,
Azokkal időzöm, akik másszor voltak.
Mit az élet megvon, megadják a holtak.

(Arany: Toldi Szerelme I.)

Ez év tavaszán Xavier Vallat, a francia képviselőház külügyi bizottságának tekintélye, akit az elnöklő Zichy gróf a francia katolicizmus vezetőjeül mutatott be, a mi magyar parlamentünk múzeumban külügyminiszterünk jelenlétében figyelembilineselő, lélek-erősítő előadást szentelt első királyunk dicső emlékének. Szent István uralmát, törvényeit, intelmeit méltatta. Szembehelyezte azokkal az áramlatokkal, amelyek ma Európát dúlják, rontják, fenyegetik. Valóban borzalmas ellentét.

Szent István fölismerete, megbecsülte az egyéniségnek, a szabadságnak értékét. Inti Imrét, ne tekintse embereit szolgálóknak, hanem harcosainak: *tibi militent, non serviant*. István törvénye keményen sújtja, aki mászt megfoszt szabadságától: *Dignum deo est et hominibus optimum, unumquamque suae industria vitae cursum ducere*: Istenhez méltó, embereknek legjobb, hogy mindenki maga szabja meg életének irányát.

Korát meghaladó emelkedettséggel hirdeti az emberi nem egységét, egyenlőségét. Inti Imrét *quod omnes homines unius sunt conditionis et quod nihil elevat nisi humilitas, et quod nihil deicit nisi superbia et invidia*. Hóman

Bálint fordításában: hogy minden ember azonagy állapotban vagyons semmi föl nem emel, csak az alázatosság, semmi meg nem aláz, csak a kevélység és a gyűlölség. Szent Istvánnak ebből a nemes gondolkodásából érthető az a közismert intelme, amellyel Imrének szívére köti, fogadjja be szívesen, lássa el az országában megtelepedőket: *Nam unius linguae unusque moris regnum imbecille et fragile est*, — birodalom, melyben csak egy nyelvet beszélnek, csak egy szokást követnek, gyarló, törekény az. „Ezért meghagyom neked, jó indulattal gondoskodjál róluk, tisztességben tartsad, hogy te nálad szívesebben időzzenek mintsem bárhol másutt lakkának.” Evvel hasonlítsuk össze az európai, különösen a középeurópai törvény ridegségét, gonosz indulatát mások iránt!

Életrajzíróinak Szent István fölmagasztosul, mint *rex a recte regendo*, mint *rex iustus, pius et pacificus*, mint igazságos, kegyes, békességes uralkodó. Igazsága szigorú. Szent István törvénye még szösz szerint értelmezi s szösz szerint követi a biblia törvényét, a talioról, megtorlásról. Aki mászt testi épségében megbánt, *vel in oculo vel in manu, consimile dampnum patiatur*, tehát szemet szemért, lábat lábért, kezét kezért. Ez korántsem egyezik a mai büntetőjogi eszménnyel, de mennyivel magasabb a mai európai gyakorlatnál, amelyben egyesek szeme, szíve büntetlenül szúrható, sebezhető.

Rex iustus. Igazságos király. Mily messzire vagyunk ma Szent István igazságkövetelő eszményétől, Trianonban úgy gondolkodtak,

igaz ugyan, hogy Magyarországon sérelem esik, de mit számít az, ha avval egyszerre ki lehet elégíteni románt, szerbet, tótot, csehet, németet. Magyarországon pedig sokan úgy gondolkodnak, igaz, hogy a zsidótörvény s főként annak megokolása sebzi egy félmilliónak érdekét, becsületét, de mit számít az...!

Az uralkodónak erényei Szent István szemében *fidelitas, fortitudo, agilitas, comitas*, hűség, bátorság, serénység, szelídség. A mi korunknak is szüksége volna az emberiségnek és az erőnek ily összekapcsolására „mert a világon rendet sem az engedékeny jóság, sem a parancsoló rosszaság nem tud teremteni, hanem csak a parancsoló jóság.” (Boér Jenő tanítása.)

Szent István törvénykönyvéről elismerik, hogy az emberségesebb, mint Nagy Károly capitulare-ja, mint a német törzsek régi jogszokásai. Ő a törvényeket püspökeivel és alattvalóival együtt alkotja. A rém, amelytől uralkodót óv, a tyranus, a zsarnok, ma úgy mondanók: a dictator.

Szent István törvényhozását kivált avval magasztalják, hogy az önálló, magyar. Szent István eszméletesen, céltudóan magyar. Inti Imrét, mily visszás, mily képtelen, ha a latinokat görög erkölcsökben, a görögöket latin erkölcsökben nevelnék, kormányoznák. Iskolás gyermekeink tudják, — *pueris decantatum* — Szent István koronáért nem a német császárhoz fordult, hanem a pápához, mert csak erkölcsi tekintélyt ismert el, csak vallásos felsőbbséget fogadott el. Írtózott attól, hogy a

germánok hűbérese, a németek jobbágya vagy — mint Bethlen István mondja — eselédje legyen.

Ezért bizvást mondhatjuk, nincs magyar hazánkban erkölcsi közönség, mely epedőbben óhajtaná, mint a zsidóság, hogy visszatérjen oly kor, melyben

Úl Isztrágomban István szent király,

melyben Szent István kormányzati eszményei érvényesülnek, meg-

valósulnak. Ha ma föltámadna Szent István, kezében a *scutum fidei*, igaz vallásosság pajzsa, fején a *galea salutis*, az isteni segítség sisakja (a képet Szent István a próphétától, Jesája 59, 17 kölcsönözte), senki sem fogadná bensőbb megnyugvással, lelkesebb hódolattal, mint mi magyar zsidók.

Hol vagy István király,

Téged magyar kíván!

A zsidó fiatalság jövője

Irtja: PETERDI ANDOR

Mi, akik úgyszólván már megettük kenyerünk javát s éretten, józanul ítéljük meg a külvilágban és a körülöttünk lezajló eseményeket s azokból tudunk is következtetni, nem tudunk nyugtalanító érzések nélkül gondolni a magyar zsidó fiatalság eljövendő existenciális kilátásaira. Ezért is kötelességünk állandóan napirenden tartani ezt a fájdalmas problémát s felvetni a kérdést: mi lesz ezzel a maholnap emberré serdült nemzedékünkkel? Hol és hogyan találhat elhelyezkedési lehetőséget itt akár az ipari, kereskedelmi vagy bármilyen más intellektuális pályán, dacára a 20 százalékos törvénynek és a sok egyéb akadályok dacára?

E súlyos kérdés felett nem lehet könnyelműen elsiklani. Ezzel igenis foglalkozni kell, ha nem akarjuk, hogy ez az amúgy is boldogtalan nemzedék a feléje leselkedő brutális katasztrófák áldozatává váljék.

Az újságíró megteszi ezúttal a maga kötelességét: megfújja az ébresztő harsonát, hogy itt történjék valami, aminek komoly alapja van s ebből a nemzedékmentő munkából nem vonhatja ki magát senki olyan zsidó ember, vagy testület, amelynek a eszelekvésre akár anyagi vagy helyzeti energiája van.

Itt most helyt kell állni. A céljavesztett ifjúságot kézen kell fogni, irányítani, vezetni kell azt, hittel, reménnyel és optimizmussal táplálni, hogy le ne törjön, hogy ép és erős lélekkel átmenthessük egy tisztultabb és emberesebb időbe, hogy gátlások nélkül felkészülhessen az életre s hogy betölthesse majdan hivatását, amelyre rátermett.

Meg kell vallanunk, hogy ed-

dig nagyon nagyon kevés történt ez irányban és ami történt, nem áll arányban a helyzet tragikus komolyságával. Nincs és nem is lehet nagyobb problémája ma a zsidó összességnek és a felelős vezető faktoroknak. Üljenek össze a zsidó szellemi és gyakorlati élet kiválóságai s a lehetőségek határain belül dolgozzanak ki egy programot, amelyben van realitás és koncepció s tegyenek az istenért valamit ezekben az utolsó órákban a zsidó ifjúság megmenetéséért.

A világrét sem szeretném, ha ezt az írástomat felekezetiünk zászlóvivői ellenük való támadásnak fognák fel. Ezt az inszINUÁCIÓT már eleve elhárítom magamtól, mert ezt az írástomat kizárólag a jövő zsidó nemzedék sorsa felett való mélységes aggodásom sugalta.

Jól tudom, hogy a zsidó hitközségek itt a fővárosban nem különböznek e problémával szemben. Történetek is bizonyos intézkedések, amelyek által létre jött már a kapcsolat az ifjúsággal. Ilyenformán a zsidó vezető tényezők már közelről láthatják a fiatalság már is kétségbeejtő helyzetét. Ebben tehát nem volna hiba. Azt is elismeréssel kell tudomásul vennünk, hogy gondoskodnak az ifjúság emelkedett szellemi szórakozásáról és tudományos továbbképzéséről, de ma már bizony az *efajta gondoskodás egyáltalában nem nemzedékmentő akció.*

26 éve fennálló

BODNÁR

cég RÁDIO-típusokat díjtalanul bemutatja az összes Részlet Csere Vilmos császár-ut 60 Árjegyzék ingyen

Most már bizony tovább kell menni és többet, sokkal többet kell tenni, ha ezt az ifjúságot csak valamennyire is meg akarjuk menteni a jövő számára.

Én jól tudom, hogy nem olyan könnyű dolog itt a eszelekvések helyes útjára rátalálni. De beenyugodni a dolgok mai rendjébe — mondván, hogy mi megteesszük amit lehet s lesz, ahogy lesz! — mégsem szabad.

Soha nem nyugodhatunk abba bele, hogy a mi gyermekeink a biztos pusztulásnak menjenek neki, ha a köteles gondoskodás ideje után az életbe kilépnek. Nem, ilyen bűnös könnyelműséget nem tétélezhetek fel rólunk.

Ezért kell *gyakorlati értékű gondoskodással törődni* az érett zsidó fiatalság jövőjéről.

Én szerény magam sok fejtörés után arra gondoltam, hogy *iparosaink és kereskedőink legjobbjaiból bizottságokat kellene alakítani, akik a hozzájuk beosztott ifjúságot a teljes felszabadulásig majdnem szülői gondossággal szemmel tartanák, irányítanák s úgy nevelnék a gyakorlati pályákra s külön bizottságot kellene alakítani ugyancsak befolyásos emberekből egy hivatalnok-adminisztrátorral, amely bizottság a kitanult ifjúság elhelyezését és foglalkoztatását szorgalmazná.*

Ilyesfajta szervezetek kellene létesíteni, hogy az ifjúság érezze, hogy van hátvédje, amely nem engedi elbukni s ez a tudat serkentő hatással lenne fejlődési útján s ezáltal is némi optimizmussal nézne a jövője elé.

E szerény soraimmal korántsem óhajtok programot adni e nagy probléma egyedüli helyes megoldására nem, én csak arra óhajtottam rámutatni, hogy itt az utolsó óra, amikor a zsidó ifjúság érdekében elhatározóan és komolyan eszelekedni kell és mindannyiunknak össze kell fogunk, hogy megmentjük gyermekeinket a pusztulástól.

— Pályázat. A Magyar Izr. Kézmű- és Földművelési Egyesület (Mikéfe) kertészkepző telepén a még néhány betöltetlen helyre pályázhatnak 14—17 éves, a kertészeti pályára alkalmas és egészséges, a középiskola 4. osztályát elvégzett szegény és árva fiúk. A felszerelt kérvényeket az egyesület központi irodájába (XIV., Hermina-út 35/d. kell benyújtani.

ZSIDÓ VILÁGKRONIKA

ERIKÁ

MARGARIN

ORTH. KÓSER HECH-
SCHERREL KERÜL
FORGALOMBA

Kérje bevásárlási helyén; ha
nem kapná, írjon alanti címre:

STEINER IGNÁCZ

Budapest, VII, Alsóerdősor 18
Bizományosokat keresünk

tek támogatásával foglalkozzanak, hanem minden, bármely országból származó zsidó menekültet vegyennek védő szárnyaik alá és ebben a munkájukban tekintsenek menekültek minden olyan zsidót, aki hazáját zsidó volta miatt kénytelen elhagyni.

3. A konferencia akkor, amikor elhelyezési lehetőségeket keres a zsidó menekültek számára, vegyen figyelembe olyan eddig meg nem művelt földterületeket is, melyek zsidó mezőgazdasági gyarmatosítás céljaira alkalmasak.

4. A konferencia ne elégedjen meg azzal, hogy felvevő országokat keres a zsidó menekültek számára, hanem fordítson figyelmet a kivándorlás pénzügyi keresztülvitelének kérdésére is, a létesítendő szervek keressenek lehetőségeket a finanszírozásra, miután százezres tömegek kivándorlását, amilyenekről előreláthatólag szó lesz, nem lehet jótékony gyűjtések útján pénzelni. Így elsősorban annak lehetővé tétele volna szükséges, hogy a kivándorlók értékeiket is magukkal vihessék, mert enélkül nagyszabású kivándorlási akcióra gondolni sem lehet.

5. A konferencia ne hagyja figyelmen kívül azt a körülményt, hogy a megalakítandó Zsidó Nemzeti Állam menekültek tízezreinek számára fog egymagában elhelyezkedési lehetőséget nyújtani és ezért vonja be ezt a kérdést is tárgyalásai körébe.

I.

Mit vár a világ Eviantól

Az egész civilizált világ feszült érdeklődése közepette kezdte meg szerdán délután tanácskozásait Evian-les-Bains-ben, a Royal szálló nagytermében, az a világkonferencia, mely Rooseveltnél elnök kezdeményezésére ült össze a menekült-kérdés megbeszélésére.

A konferenciára csupán azokat az államokat hívták meg, melyek a menekültek letelepítése szempontjából figyelembe jöhetnek, illetőleg, melyek hajlandóságot mutatnak a menekültek befogadására. Így 30 állam képviselteti magát és pedig Anglia, Argentína, Belgium, Bolívia, Brazília, Chile, Columbia, Costa-Rica, Dánia, Dominica, Ecuador, Franciaország, Guatemala, Haiti, Honduras, Hollandia, Kanada, Mexico, Nicaragua, Norvégia, Panama, Paraguay, Peru, Svédország, Svájc, Új-Seeland, Uruguay, U. S. A. és Venezuela.

Az a napirend, melyet az amerikai kormány a résztvevő államoknak tárgyalásra ajánlott a következő öt pontot tartalmazza: 1. A konferencia tegye megfontolást tárgyává azokat az intézkedéseket, melyek a német és osztrák menekültek letelepedésének megkönnyítése szempontjából szükségeseknek látszanak és pedig oly módon, hogy azok is menekülteknek tekintessenek, akik a Német Birodalom területét csak ezután kívánják elhagyni. 2. A konferencia elé a különböző kormányok terjeszsenek bizalmas nyilatkozatot arra vonatkozóan, hogy mennyi és milyen foglalkozású bevándorlót hajlandók elhelyezni. 3. A konferencia teremtse meg az igazolási rendszert azoknak a menekülteknek számára, akik nem kaphatnak igazoló okiratokat. 4. A konferencia tartson fenn állandóan valamely európai fővárosban nemzetközi irodát, melynek feladata a német és osztrák menekültek elhelyezésének módzataira vonatkozó program kidolgozásán és keresztülvitelén kívül a menekült ügyeknek általános nyilvántartása legyen. 5. A konferencia dolgozzon ki határozott programot a menekült ügyben résztvevő államok számára.

A fent említett államokon kívül résztvesznek a konferencián oly államok is, melyek nem kaptak meghívást a tanácskozásokra, figyelemmel arra, hogy mint felvevő államok nem jöhetnek tekintetbe. Így a román és a lengyel kormányok elhatározták, hogy megfigyelőket küldenek ki Evianba, miután a kivándorlás problémája ezeket az államokat nagymértékben érdekli. Így nincs kizárva, hogy a konferencián a német és osztrák zsidóság helyzetének megvitatásán kívül tárgyalásra fog kerülni a lengyel és román zsidóság helyzete is.

Természetesen kiküldték megfigyelőiket a különböző zsidó szervezetek is. Így a palesztinai zsidóság megfigyelőiként a többi között Dr. Arthur Ruppin és Salman Rubaschow, az új cionista szervezet megfigyelőiként Prof. Dr. Akzin és esetleg maga Jabotinsky, a zsidó világkongresszus megfigyelőjeként Dr. Nachum Goldmann, az ORT képviselőiben Dr. Bramson elnök, Lord Marley és Scheftel ügyvéd vesznek részt a konferencián, de képviseltetik magukat megfigyelőkkel az EMCOL (Kivándorlási és gyarmatosító társaság), az OSE (Társaság a zsidók egészségvédelmére), a Jewish Colonisation Association, a Hias-IKA Emigration Association, stb.

A zsidó világkongresszus részletes emlékiratot juttatott a konferenciához, mely felöleli a jelen zsidókérdésének egész anyagát és a következő ajánlatokat tartalmazza:

1. A konferencia emelje fel szavát a németországi és ausztriai zsidóüldözések ellen és a zsidók egyenjogúságának érdekében hazájukban.

2. A konferencia ne érje be azzal, hogy a német és osztrák zsidó menekültek problémáját vitatja meg, hanem vonja be akciójának kereteibe a különböző európai államok zsidó menekültjeinek kérését is. Azok a szervezetek, melyeket a konferencia az általa elhatározott akciók keresztülvitelére fog megalakítani, kapjanak megbízást arra, hogy ne csupán fenti országokból távozó zsidó menekül-

II.

Ben Joseph kivégzése

Az accoi katonai fogház cellájában szerdán reggel kivégezték a fiatal *Ben Joseph*-et, akinek megmentésére hasztalanul mozgult meg az egész világ zsidósága. Az angol katonai törvényszék tudvalevően tiltott fegyverviselés miatt ítélte halálra az alig 18 éves fiút, de mindenki abban reménykedett, hogy fiatal korára és arra való tekintettel, hogy fegyverét nem használta, kegyelmet fog kapni, annál is inkább, mert köztudomású volt, hogy Rosch Pinah, ahol a fiú dolgozott, *arab terrorbandák állandó támadásának* volt kitéve és így lakói *önvédelemből* hordtak fegyvert maguknál.

A fiatal *Ben Joseph*, amint szemtanuk beszélnek, hallatlan bátorsággal készült a halálra. A kivégzés előtti estén betárista barátai látogatták meg, akik előtt kijelentette, hogy *boldog és büszke arra, hogy mártírhálalt halhat az épülő zsidó államtól.* A legnagyobb nyugalommal hagyta magát a kivégzési cellába átvezetni, ahol héber dalokat énekelve sétált felé alá, a félelem legkisebb jele nélkül. „*Ilyen bátran még nem láttam embert meghalni*” jelentette ki a kivégzés egyik szemtanuja, egy angol rendőr.

A kivégzés körülményei foglalkoztatták az *angol parlamentet* is. *McCowan* képviselő kérdést inté-

zett az alsóházban a gyarmatügyi miniszterhez; megtudná-e adni az okot, amely miatt *Ben Joseph*et és két társát letartóztatták; valakit megöltek vagy megsebesítettek-e? közölheti-e a miniszter *Ben Joseph* korát; különbséget tesznek-e a gyilkosok és a gyilkosság kísérletét elkövetők és azok között, akik *fegyveresen védik meg önmagukat*; nem a rendőrség és a katonaság tehetetlensége, mely a zsidó telepek megvédésénél mutatkozott okozza-e a rosch-pinachi eseményekhez hasonló zavargásokat; közölheti-e a miniszter, *miért nem lehetett a halálos ítélet végrehajtásával várni, amíg Ben Joseph anyja fiától búcsút vehet*; okozott-e és milyen mérvű zavargásokat a fiú kivégzése és hány ember sebesült meg ezek folyamán.

Az *amerikai közvélemény*, mely *biztosra* vette, hogy *Ben Joseph* kegyelmet kap, szintén nagy izgalommal fogadta a kivégzés híret. A három vezető zsidó lap a *Jewish Daily Forward*, a *Tog* és a *Morning Journal* éles hangon kritizálják a palesztinai angol adminisztrációs és katonai hatóságokat, melyek *egy gyermeket végeztettek ki*, akinek egyedüli bűne az volt, hogy egy kolóniában, mely állandóan arab terroristák támadásának volt kitéve fegyvert hordott magánál. *Ben Joseph* kivégzése *ökölcsapás* a Jischuw és az összzsidóság arcába.

Az úgynevezett zsidó vállalatok már évek óta zárva tartják ajtóikat az elhelyezkedni kívánó zsidó fiatalok előtt s igazán nem lehet azon esodálkogni, hogy az állás nélkül vagy tehetségének és képességének meg nem felelő helyen tengődő ifjú zsidó értelmiség elproletárosodik.

De ne menjünk ilyen messzire, maradjunk az előljárásságnál. Legutóbb ismertettünk lapunkban egy tudomásunkra hozott esetet, amely szerint egy 70 éves embert alkalmaztak a Sip-utcai központban. Az illető kereskedő volt s az előző ciklusban a képviselőtestület jelentéktelen tagja. Ez az öreg ember valószínűleg ifjúnak maszkirozta magát, jelentkezett az állásközvetítőben, hol bizonyára a többi állástalant is ilyen prompt és jól dotált állásokban helyezik el.

Most ismét hasonló eset közölték velünk, mely ugyanakkor történt. Szükségesnek tartjuk, hogy az előljárássághoz forduljunk azzal a kérdéssel, válaszoljanak, megengedhető-e ilyen esetek egy erkölcsi tesztületnél, amely semmibe sem veszi azt a felháborodást, amelyet első sorban saját tisztviselői karában, másodsorban pedig a közvéleményben idéz elő.

A tudomásunkra hozott adat szerint G.A. szintén ifjúnak maszkirozott állami nyugdíjas, akinek felesége is nyugdíjat élvez, a Zsidó Kórházban kapott elhelyezkedést. Személye gondolkodóba ejtett bennünket. Megelőzőleg 7 évig volt egy nagy kórház gondhoka, onnan távozott s most megelégedett a Zsidó Kórházban, egy a volt állásával arányban nem álló, jelentéktelen beosztással. Az az előljáró, aki G-t, hatalmat jelentő tisztségével protezsálta, tudta, hogy az illetőnek két nyugdíja van? Mindezek dacára megengedhető-e egy előljáró részéről hogy míg egyrészt nevének odaadásával ad súlyt az előljárásság ténykedésének, másrészt egyéni befolyásával megkontreminálja az előljárásságnak az ifjúság érdekében való szépen hangzó munkálkodását, amely a gyakorlatban így néz ki.

Mi ezt az ügyet fel sem említettük volna, az illető jelentéktelenségénél fogva, de úgy informáltak, hogy az illetőt egy nagy hatáskörrel rendelkező beosztásra szemelték ki, amelyről egész nyíltan beszélnek. Felhívjuk az előljárásságot — ha már olyan nélkülözhetetlennek tartja az illetőt, tartsa meg eredeti jelentéktelen beosztásában — a betöltésre váró pozícióra azonban olyan személyt kívánunk — már a Zsidó Kórház érdekében is — aki minden tekintetben kiállja a kritikát.

Hogy akarják az állásnélküli és a zsidótörvény miatt leépített ember elhelyezését lelkiismeretesen teljesíteni, ha nyugdíjas és idős egyéneket helyeznek el a hitközség intézményeinél?
Hámos Gyula

Ifjusági állásközvetítés a pesti hitközségben

Nyílt levél az előljárássághoz!

A pesti izr hitközség felismerve azt a tragikus helyzetet, amelybe a zsidó ifjúság került, elhatározta, hogy tanácsal és erkölcsi támogatással odaáll melléjük, hogy érezzék maguk felett felekezetiünk illusztris vezetőségét s ezen keresztül a nagyvállalatok és intézetek zsidó vezetőit s ezáltal reményt nyújtva csüggedt lelkükbe, bizakodással nézzenek a jövőbe, hogy fokozatosan, az időközben beálló természetes fogyatékok esetén rájuk is sor kerülhet. Az előljárásság *nyolc év munkája c. beszámolójában* — az úgynevezett szürke könyvben, — az ifjúság megszervezése című fejezetben is olvashatjuk, hogy az előljárásság az iskolából kikerült ifjúság számára külön ifjúsági csoportot szervezett. A középiskolában érettségizett ifjak részére *pályaválasztási tanácsadót* létesített. Az elhelyezést keresők szá-

mára pedig *állásközvetítőt* tart fenn.

A pesti izr. hitközség legújabb kreációja, a *Pártfogó Iroda* szervezeti szabályzatának 10-b. pontja szerint az existenciális bizottság hatáskörében a *munkánélküliek elhelyezéséről gondoskodik*. Mindezek az elvi intézkedések azt bizonyítják, hogy az előljárásság valóban foglalkozik az állásnélküli ifjúság problémájával — *pepircn*.

Az előljárásságnak ezek az alkotásai — sajnos — *csak teoriák, míg a gyakorlat, az élet, egészen más valóságot nyújt*.

Dr. FRENKEL BERNÁT vallásánár **Zsidó nevelő intézete**

Internátus fiuknak és leányoknak mindeniskolátípus közelében

Leánytovábbképző 14 évesnél idősebbeknek, közművelődési és gyakorlati irányú tanfolyamok

Szabó József-utca 14.

Tel.: (őszig) 165—170.

Az új korszak

Írta: Dr. EISENBERG DÉNES

Az 1938. év vésszesen esikorgó fékje hirtelen fogta le a 70 éves körforgást. Lezárult az a korszak, amelyben életünk forgó korongon zajlott le, a közepén álló szilárd magot leszámítva mindnyájunkat a forgás centrifugális ereje távolította el egyre jobban a középponttól. Mindannyiunkra hatott a centrifugális, zsidóságtól való menekülésre készítő erő és sokan vannak, akiket ez a lendület már messze sodort a zsidó élet síkjáról. Nem volt ez az időszak körhíntázás, nem a vidámság forgataga volt, egyszerűen olyan volt, mint a föld forgása, amit nem érzünk, de hatása alatt állunk. Az asszimiláció kora volt, amikor megváltozott a zsidó világ összetartó ereje és részei idegen bolygók vonzó hatása alá kerültek.

Még a nagy rázkódtatást követő bénító dermedtség idejét éljük, mégis már kezd kibontakozni a *megváltozott világ új képe*. Magas falakkal körülvárt szűk terület ez csupán. Passzív, külső erők által kényszerítve, egymástól távoleső területekről terelődik itt együvé az 1938-as zsidóság és ez a szűkre körülbástyázott terület az, amelyen élete a közvetlen jövőben zajlani fog.

A közösség életét csak úgy lehet elképzelni, hogy önmagából kitermeli a saját vezetőit és minden tagját áthatja az egyéneket összefűző közösségi eszme, amit más népeknél nemzeti gondolatnak mondunk és ami a zsidóság körében is világszerte ébredőben van és amit egyelőre a sorsközösség ideája helyettesít.

Kik lesznek az új korszak vezetői és irányítói? A zsidóság előkelői nagyjában a gazdasági élet arisztokratái. Ők állanak annak a hitközségi szervezetnek az élén, amely az egyetlen látható összefogó kerete a zsidóságnak és amelynek összefűző ereje ma még nagymértékben emlékeztet az egy hajóra jegyet váltottak összetartozására. Itt a parancsnok is vált jegyet, a legdrágábbat és az egész tisztikar aszerint foglalja el az őrhelyeket, hogy ki milyen jegyet tudott váltani. Ha a parancsnok és tisztjei nem az élet viharai-ban szerzett edzettségű és képeségeik, továbbá a hajóval való összefonódottságuk folytán jutnak a vezetéshez, hanem vagyoni helyzetük, vagy más kiváltságok alapján, remélhető-e, hogy veszély esetén megvárják, míg a fedélköz nyomorultjai

egymásután mentőesónakba szállnak, avagy elképzelhető-e, hogy nem az önzés lesz tevékenységük fő indítéka. *Olyan arisztokraták ők, kik rosszul fizetett hitközségi kistisztviselők és templomszolgák hódolatát fogadva a zsidó közélet mezején indulnak harcba és jegyet váltva jönnek hírt-dicsőséget aratni e helyre, ahova más nép arisztokratáit legalább elődeinek dicsősége juttatja.* És mégis csak arisztokrácia ez a zsidóságon belül, mert nem érdem és kiváltság, hanem kiváltságos helyzet predesztinálja vezetőszerepre.

Nem képzelhető el többé oly közösség, amely vezetőit ne a saját kebeléből, ne a saját fájdalmát és bajait ismerő és érző férfiak köréből választaná. Egyelőre a szenvedő zsidó tömeg nem is gondolhat arra, hogy gondján-baján a maga erejéből segítsen. Ellenállhatatlanul fog azonban megindulni az egy táborba külső erő által szorított, de a közös nagy mult, a mindnyájunkat fenyegető jelen és a várva-várt jobb jövő hármias kötelékével egységbe olvadó zsidóság új, korszerű, demokratizálódott hitközségi élete. Lehet, hogy hosszú és nehéz út vezet odáig. Még csak a jelen helyzettel való általános elégedetlenség bontakozik ki a megoldás ható tényezői közül.

Zsidó vezető körökben nem érzik, hogy a zsidóság belső átalakulás előtt áll, nem látják, hogy az anyagi helyzetében és emberi önrizetében megrendített zsidó tömeg új utakat új vezetést kíván. Ha látnák! A ma vezérférfiai nem várnak be, hogy nyílt küzdelem induljon meg a zsidó közületeken belül a harc minden esetlegességével, hiszen minden háborúság értékrombolás is egyben. Nem várnak be a mentésre kísérletet sem téve, hogy egyéni életpályájukból kirángatott zsidók ezrei a gyors proletarializálódás súllyesztőjébe zuhanjanak és a hirtelen hanyatlás reakciójaként a mi fajunktól idegen radikalizálódás áldozataivá essenek. Nem néznék szótlannul, amint ezren és ezren merülnek a „minden mind egy” észvesztő, ön- és közveszélyes állapotába. Megvalósítanak végre azt a pénzügyi szervet, amely ipari, kereskedelmi és mezőgazdasági kisexisztenciák létesítésével s finanszírozásával szolgálná a zsidó jövőt. Tanulmányoznak és központilag irányítanak az oly sokszor emlegetett foglalkozásbeli átképzés ügyét.

Tudod mit?

Együnk

Frutti-t

STÜHMER

gyártmány

Igyekeznének megismerkedni a cionizmusnak a zsidó építőmunka terén szerzett kétségtelenül óriási elméleti és gyakorlati tapasztalataival és megillető teret engednének a zsidó jövőért legönzetlenebbül és eddig legeredményesebben küzdő mozgalomnak. A jövőben nyilván emelkedni fog a kivándorlók száma, határozottan kellene támogatni a Palesztinába vándorlókat, hiszen minden oda költöző további bevándorlás alapját erősíti. Az iskolának a zsidó közösség tagjaivá kellene nevelni az ifjú nemzedéket, nehogy illuziókban ringatódva idegenül bukkácsoljon ebben a megváltozott világban. Kapcsolatokat kellene már végre teremteni a külföldi országok zsidóságával ennek elmulasztása az esetleges támogatás elmaradásán kívül régen szégyene is a magyarországi zsidóságnak. Meg kellene teremteni az új zsidó sajtót, amely többé nem minden produktív eszmétől irtózva valami pongyola és világfájdalmas lirizmussal regisztrálna az eseményeket és ezen túl legfeljebb hiúságok legyezgetésével foglalkozna. Legyen a sajtó szabad és nyílt fóruma annak a zsidó tehetőségnek, amely messze számarányán felül vette ki részét a világ minden népének építő munkájából, amely szükség esetén levegőből tudta előállítani a puskaport és amely most is képes lesz életlehetőségeket teremteni akár a semmiből. Egyáltalában: *a zsidó élet sorskérdéseinek rendezésében szabad teret kell engedni*

a zsidó képességeknek és akkor majd egymásután oldódnak meg ma megoldhatatlan feladatok.

Az 1938. év tanulsága számunkra abban áll, hogy zsidóságunk zárt világ, amelyből egyikünk sem távozhat valami idegen bolygóra. De nem lehet ez a világ történelmi sorscsapások által egybeterelt sorsüldözötték gyűlekezete. Akkor hiába a legjobb akará vezető-ség, hiába a legszebb építőprogram; egy népközösségbe nem lehet felülről jövő utasításokkal életet önteni. Népet nem lehet jótékonyssággal menteni. Ha a jövőben egyáltalában létezni fog ez a ma porig alázott, létében fenyegetett, hang, kép, betű pergőtűszerű ostroma alatt vergődő

zsidó tömeg, úgy létezése csupán a zsidóság széttéphetetlen köteléke által összefűzött emberek zsidó jövőért küzdő közösségeként képzelhető el.

Erre a közösségnek sikerülni fog megeremteni azt az új szervezetet és vezetőséget, amely lehetővé teszi minden tagja számára a munkát. Csendben végzett serény munka — ez a közvetlen jövő programja, Nem panasszal és sirással, de munkánkkal fogjuk szolgálni a jövőt. Nem daceal és nem frázisokkal, hanem ki-ki saját körében végzett munkájával fogja szolgálni a magyar hazát. Zsidó öntudat ad erőt munkánkhoz és munkánk meg is fogja teremteni a zsidó jövőt.

A mult érdekességeiből

Rovatvezető: GÁLOSÍ SOMA

Nóra néni szent könyvei

Nagy ellentét látszatával bír, mikor a legmodernebb Margit-körúti bérpalota márványecsarnokából, a középen tornyosuló aluminiumból és üvegből konstruált lifthenger mellett elhaladva, benyitunk egy másodemeleti lakásba. A tárgyilagosság új korából már az előszobában szorongó régi bútordarabok között tessékelnék be a szalonba: a tökéletes biedermeier korba. Nóra néni gyönyörű, poétikus otthonában vagyunk, ugyanazon környezetben, melyben a falon levő olajfestmények ábrázolt nagyszülők, dédanya élt.

Az új szerkezetű tolóablakokon bezűrődő utcai forgalom, az autók robaja nem rontja a meghitt hangulatot, melyben rögtön otthonosan érezzük magunkat. Kedves itt minden. Elsősorban a háziasszony, kinek mindig derűs mosolya, fürgesége, sötét fekete haja, élénken rácsafol a néni titulusra. Nem is a kor, hanem az érdem, a jósága szerezte meg már régen *Hirschl Sománé* urasszony részére a Nóra néni címet. Más nem is illene hozzá, ki megelőzte a csecsemő-kelengyék előteremtésében és kiosztásában most működő egyesületet, ki Budapest legexotikusabb idegeni vendégforgalmát már évtizedek óta irányítja, ülések, formalitások, jegyzőkönyvek és szónoklatok nélkül szegénységylt, árvagondozást intéz egyedül, mely dolgokról egyenként külön cikkekből kellene beszámolni, valamint első női úszóversenyt

nyert sportmultiáról. Maradjunk azonban az ő otthona és annak a multtal való kapcsolata mellett.

Bizony egy kis múzeum jellegével bír a nemes ízlés ezen hajléka. Barokk, goblenhímzésű garnitúrák, vitrinek, oszlopos álló órák és a falakon sok kép. Köztük Markó mester festményei. Alt-Wien, holliesi porcellánok, helyes étkezőkészletek a vitrinekben és sok-sok apró emlék. Az 1807. évből való „Der neuesten Moden Almanach” szép színes rézmetszetű dívatképekkel ékesített kis évkönyvtől kezdve egészen a gyönyörű waiang figuráig és szarong kendőig, melyeket Nóra néni, nála minden évben megforduló jávai barátai hoztak ajándékba. Legnagyobb szeretettel mutatja azonban egy kis fedeles kosárkáját, melyben egy elszáradt zsemlye fekszik. Szülei lakodalmán, persze a meghívó is megvan, 1877-ben a Császárfürdő termében, a barches-szégéskor tette a menyasszony Goldberg Rafael dr. budai rabbi elé, kinek azon áldása, hogy az új házasság házában a kenyér soha ne fogyjon ki, evvel az emlékeklyert megőrzést. A kormányzó úr kitüntetésének jelvénye szépen elfér a közelében. A családi kéknek körüli érdeklődésnél előkerülnek régi írások Weiss Dávid óbudai pinametszőig vannak meg a feljegyzések. Az egyik vitrinből mindiárt elő is kerül egy 1782-ből való szőnművű, jó barnára kiszívalt, ezüst kupakos taitéknipa készítménye. Fia volt Weiss Baruch,

kinek Eleonora leánya a híres Kann Farkashoz ment feleségül. Ők voltak nagyszülei Nóra néni-nek. Kann Farkas Óbudáról Tassra költözött, hol tekintélyes gazdagságot folytatott és vagyonának jó részét arra áldozta, hogy Dömsöd, Dab, Tass községek részére az első zsidó iskolát, templomot létesítette és szentírásokkal, tóraékszerekkel látta el.

Evvel azután rátérünk Nóra néni legféltettebb kincseire. Az ablak melletti remek cseresznyefa szekretár megnyílik számunkra. Úgy érezzük, hogy külön kitüntetés ez, melyhez nem minden látogató juthat. Kann Farkas bibliáit, imakönyveit szabad megtekintenünk.

A jó Isten különös kegyének tekintti Nóra néni, hogyan kerültek hozzá. Létezésükről nem is tudott, míg egy Amerikába készülő rokoncsalád látogatására vidékre nem ment és az ottan heverő bőrkötéses könyvek közé a régiségkedvelő ösztönével nyulva, felfedezte nagyatyja sajátkezű beírását. Megvette a rokonságtól a már széjjel osztogatott könyveket és drága ereklyeként őrzi azokat.

Szentírás, próféták könyvei, ünnepei imádságok, zoltáros könyvek 1800, a legtöbb 1812. évbeli kiadása Schmidt Anton bécsi cégnek. Héber, német és Mendelssohn Mózes német fordításai, szép címlapokkal, a fordítók rézmetszetű képeivel. Közöttük az első magyar imafordítások Bloch Mórictól. Bibliográfiai szempontból nem ritkaságok, nem is a héber tudós könyvtára, hanem egy régi, vallásos, művelt igazi balbósz bensőséges szeretettel összeválogatott szellemi és lelki tápláléka. Családi feljegyzések a könyvek tábláin teszik becsessé az unoka számára, ki mint szent könyveket tiszteli a régi köteteket, melyből ősei fohászkoztak.

A rendes látogatási időt jóval meghaladtuk a régi emlékek gondos ápolásában való gyönyörködésben és így még alkalom nyílik a hazaérkező házigazdával, Hirschl Soma igazgató úrral megismerkedni, kinek a felesége annyira hálás, mert megengedi neki az árvákkal, szegényekkel, rászorultakkal való törődést, elfoglaltságot. És hálás lehet érte neki minden jóérzésű ember.

Jóleső érzés egy ilyen családra találni, hol a zsidó mult, a tradíciók iránti tisztelet egyesül, szívből jövő emberbaráti tevékenység-gel.

QUOUSQUE...?

1. A *Pesti Izr. Hitközség* idei nyári közgyűlése is síma, ünneplés közgyűlés volt Amint előre megmondtuk: tapsoltak, szavaztak és mindent megszavaztak. Aztán újra tapsoltak. Közben azonban mégis történt valami: elhangzott egy interpelláció. Egy *Just* nevű képviselőtestületi tag — nem, nem kérem, nem elnöke vagy alelnöke még sem az *IMIT*-nak, sem az *OMIKE*-nek, sem a hitközség kultur-szociális szakosztályának, sem a ... , de hol van az megírva, hogy még nem lehet?! — szóval, *Just* úr eldörgött egy interpellációt egy „gyalázatos” röpiratról. Nem mondhatom, hogy *just* is interpellált, mert tudvalevően a *hitközség vezetősége csak a Cobden-Szövetség előadói asztalánál hirceti és tanítja a gondlatszabadságot, — lévén ez a specialitása! — míg odahaza, a maga közgyűlési termében csak az beszélhet és csak olyat mondhat, aki és ami az ő szájaizének megfelel.* Ott egy fia-ellenzékít sem tűr meg. Hát *Just* úr sem bizonyult ilyen fia-ellenzékinek. Szóval elhangzott az interpellációja arról, hogy mit szándékozik az elnökség tenni az zal a röpirattal vagy körlevéllel, amelyben egy hitközségi tag felvilágosításokat kér a hitközségi gazdálkodásnak bizonyos kényesebb kérdéseiről, amelyekre sem a zárszámadások, s m azok indokolásai kellő világosságot nem derítenek, és amelyekkel kapcsolatban bizonyos meane-mondákra is céloz. Az elnök felelete nagyon határozott volt: *a bíróság elé fogja állítani a körlevél íróját.*

Hát itt meg kell állanunk egy szóra. A körlevelet mi is megkaptuk. Alig találtunk benne olyasmit, ami részben a mi lapunkban, részben már régebben másutt szövé nem ítetett volna. Hogy bennünket és másokat nem állítottak a bíróság elé, az az ó dolguk. Most — azt mondják — azért kell a bíróság elé menni, mert a körlevéllel foglalkozott egy antiszemita újság is. Hát ez az, amiről beszélnünk kell. Mi is őszintén sajnáljuk, ha hitközségünkkel kapcsolatban ilyen kérdések az antiszemita lapok hasábjaira kerülnek. De kérdem, ki a hibás ebben? Hányszor sürgöttük és hányszor hangoztattuk, hogy a felvetett kérdésekre adjanak felvilágosító

kat! Nem szabad és nem volt szabad sohasem arra az álláspontra helyezkedni, hogy a kérdésekre nem tartoznak felvilágosításokat adni. *Akik közpénzekkel gazdálkodnak, azoknak nem lehet és nem szabad megtagadni a felvilágosítást, bárki is intéz hozzájuk kérdéseket gazdálkodásukra vonatkozólag!* Nincs joguk ezeket a kérdéseket elbogatellizálni és gögösen a fülük mellett elereszteni, mert ezzel csak mendemondákra adhatnak alkalmat. Az ilyen kérdéseknek a kivizsgálása és felderítése csak előnyös lehet! Ott volt pl. a földművelésügyi minisztériumban lefolyt vizsgálatok esete. Nem volt-e okos dolog végére járni a mendemondáknak és tisztázni, minek van és minek nincs alapja? Nem növelte-e a kormány tekintélyét, hogy teljes világosságot engedett deríteni az összes kérdésekre? Hát itt is, csak a hitközség vezetőségének a tekintélyét szolgálná, ha a már annyiszor reklamált felvilágosításokat megadnák és a kérdéseket a nyilvánosság előtt kivizsgálják. Ne mondják azt, hogy öbennük vakon kell bízni! Mert még ha vakon bíznák is bennük, akkor is felelni kell a felvetett kérdésekre. És ne mondják azt, hogy *épen a mai időkben nem szabad ilyen kérdésekkel gyengíteni a vezetőség iránti bizalmat, mert éppen fordítva áll a dolog! Sohasem, — de a mai időkben éppenséggel nem szabad, sem a felelősségrevonás, sem a felvilágosításadás elől kitérni, mert ha valaha, éppen ma van szükség olyan vezetőségre, amely iránt teljes és feltétlen a bizalom. És hogy az lehessen, minden kért felvilágosítást meg kell adni!* Akár a bíróság előtt, — akár egy megfelelően alakított bizottság előtt. *De legyen már egyszer világosság!*

2. Az azonban egyáltalán nem tekinthető komoly dolognak, hogy egy olyan közgyűlésen, amelybe a 300 képviselőtestületi tagot 65.000 adófizető zsidó közül csak 14.000 küldhette volna be, — mert csak annyienek volt és van szavazati joga —, de ebből is csak 3500 adta le annak idején a szavazatát, azután a 300 képviselőtestületi tag közül megjelenik a közgyűlésen kb. 60 tag — és akkor ezelőtt a kb. ötödrésznyi közgyűlés előtt

felveti a közgyűlés a körlevél hatásának ellensúlyozására a bizalmi kérdést! Ez komolytalan dolog! És mennél egyhangúbb ez a bizalomnyilvánítás, — a fennforgó körülményeknél fogva annál komolytalanabb!

Ép annyira, mint amikor pl. a jól szuperáló sajtójukban már hetek óta szélesen kitergettetik, hogy mi mindent fognak ők a zsidótörvénytől sujtottak existenciájának megmentésére csinálni és aztán keserves három hónap után mint nagy eredményről számolnak be arról, hogy *elhelyeztek negyvenegynéhány inast, meg kifutót!!!* Hát mi ez? Ez komoly munka? Közben hőmpölygő nagy frázisokban mondják el és ígérik újra meg újra, mi mindenféle kiképző, átképző, átrétegező, meg tudja Isten miféle tanfolyamokat és iskolákat *fognak* csinálni, hétről-hétre újabb ideákkal tarkítva a henyénel-henyébb tervezgetések katalógusszerű felsorolását, mindent a türelmes futurumba tölve és semmitsem regisztrálva el a perfektumok nagyon is sovány listáján! Hogy is mondják ezt magyarul? Nagyzolás, ugye! No hát, ha valami, hát ez az! Mint ahogy nagyzolás pl. azt hangoztatni, hogy a hitközség az elmúlt esztendőben 4.800.000 pengőt fordított vallásos, kulturális és szociális célokra, amikor ebből több mint 300.000 P csak a korábbi évek deficitje, tehát nem most költetett el! Nagyzolás, nagyzolás, nagyzolás!

3. És mit szóljunk ahhoz, hogy amikor a vallásoktatási ügyosztály azt jelenti a közgyűlésnek, hogy „összes iskoláinkban, úgy a vallásoktatás, mint az ifjúsági istentisztelet mély hatását érvényesíti a növendékeken” és a nem-zsidó iskolákban folyó vallásoktatásról azt állítja, hogy erről ezeknek az iskoláknak az igazgatói „a legnagyobb elismeréssel nyilatko-

nak", — ugyanakkor az egyik fővárosi iskola igazgatója ezt írja az Ertesítőben: „Meg kell őszintén mondanom, hogy azt a lelki gondozást, amelyben felekezetük részéről izraelita tanulóink részesülnek, kevesellem”. De nehogy azt higgyék a hitközség és az ügyosztály urai, hogy felelősségüket átháríthatják a szegény, rendkívüli nehézségekkel vívódó hitoktatókra, az idézett Ertesítő mindjárt hozzá is teszi: „A mi iskolánk izraelita hittanára éppen úgy mint a többi hittanárunk, szintén azt vallja, hogy tanulóinknak nemcsak hittanára, hanem lelkipásztora is szükségük van, s tanulóival ennek az elvnek szellemében foglalkozik, de úgy érzem, hogy ez a működése egyéni igyekezet, amelyet az érvényben lévő rendszer csak kevésbé támogat”. S később még azt mondja, hogy

„az őszinte, igazi mély vallásosság, az életnek istenessége ez, aminek ápolását az izraelita felekezet részéről — meg kell őszintén mondanom — kevesellem”. Fájdalmas, lesújtó szavak! Hát ime! Van és lehet egy hitközségnek fontosabb feladata, mint a megfélemlő, eredményes vallásos nevelés?! Több, mint egy negyedmilliót költött hitközségünk az elmúlt tanévben 30.000 zsidó deák vallásos oktatására és nevelésére. És ezt mondja az eredményről egy nem-zsidó pedagógus! Szörnyűség! Szégyen!

Az évi jelentésben azonban hitközségünk és vallásoktatásunk vezetői ismét csak megveregetik a saját vállukat: ők meg vannak a munkájukkal elégedve!

A közgyűlés pedig bizalmat szavaz! Egyhangú bizalmat!

Hát — quousque?!

SPECTATOR

A SZIDRA MARGÓJÁRA CHUKÁSZ

Irta: Dr. RUBINSTEIN MÁTYÁS
szekszárdi főrabbi

„Vájsáloch hásém boom esz hanöchsim haszörórim... Bocská az az Örökkévaló a népre tüzes kígyókat és megmardosták a népet és sokan meghalának Izrael népéből. Akkor mene a nép Mózeshez s mondának: Vétkeztünk... És monda az Örökkévaló Mózesnek: Csinálj magadnak tüzes kígyót és tüzdel az póznára és ha valaki megmaratnak és feltekint arra, életben marad.”

Ma is kígyók marják Izrael fiait, mint a görög mitológiában, most is, neveket is adhatunk nekik: Fajvédelem, zsidótörvény-marják Izrael fiait hazánkban s hazánkon kívül s halálra sebzik őket. De a Tóra megjelöli az orvoslás módját is. Mózes rézkígyót készített, azt póznára erősítette s aki arra föltekintett, az életben maradt. És kérdi a Talmud: „Valóban a rézkígyó gyógyított? „Nem” — feleli. „Hanem fölfelé tekintettek Izrael fiai, az Örökkévalóhoz. Mert amikor Izrael fiai fölféle, Ó hozzá tekintenek, gyógyulást nyernek, ha pedig nem, elvesznek.

Oh, története folyamán sokszor érte Izrael fiait kígyómarás. Marták őket egyiptomi kígyók, marták őket hámáni kígyók, marták őket szirgörög kígyók, marták őket tituszi kígyók, marták őket középkori kígyók, amikor kígyózó lángnyelvek marták őket halálosan a máglyák tüzeiben, marták őket gettói kígyók, amikor a megalázás, megszegyenyítés megbélyegzés, az emberi közösségből való kitaszítását lelket sebző kígyómarásait kellett elszenvedniök.

És mind e kígyómarásokat túlélték, sőt ki is gyógyultak belőlük Izrael fiai, mert fölfelé tekintettek az

Örökkévalóhoz. Most is tehát azt kell tennünk, rendíthetetlenül fölfelé tekintünk, törhetetlenül bízunk az Örökkévalóban, tűrni s kitartani s jönni fog a megváltás, a szabadság. Hosszantartónak tetszik az éjszaka — de nem tartott-e tovább más korszakokban? Bármilyen hosszúra nyúl is, a végén el kell jönnie az igazság napjának, ahogy a legsűrűbb s legtartósabb borot végül szétoszlatja az Isten napjának ragyogó, meleg sugara.

Ilonka und Jenő

Ugy-e furesán hangzik? Ilonka und Jenő és nem Ilonka és Jenő. Így hívják meg gyermekeik lakodalmára a szlovenszkoí zsidó szülők ismerőseiket és rokonaikat. És ez ismételt és rendszeresen így történik. Könnyű rájönni a felelő nyelvhasználal nyitjára A szlovenszkoí zsidók elsősorban magyarok és sohasem szlovákok, még kevésbé csehek. Egyesek ide-oda ütköznek a célszerűség és az érzés Scilla és Charibdis között. Inkább írnak tehát német meghívót, még ha esetleg nem is értik, illetve nem szokták használni ezt a nyelvet, de a völegény és menyasszony nevének megjelölése mindennél világosabban mutatja, mi az érintkezésük nyelve és hova hűz a szívük minden zsidó törvény ellenére, mert világos előtűnik, hogy a haza (az óhaza) nem tehet arról, hogy most ilyen törvényekkel sújtják a zsidóságot. A hazát — áldjon vagy verjen sors keze — minden fenntartás nélkül szeretjük!

Szólalj Isten!...

Barát Endre új verseskötete

A kitünő fiatal költőnek, Barát Endrének legfrissebb termését tartalmazza a fenti címen megjelent kötet. Sorrendben ez már harmadik munkája. Az első: Anteus dalol — mily ritka eset — teljesen elfogyott, a második: Pusztába kiáltott szó és most a harmadik: Szólalj Isten.

Aki figyelemmel kísérte Barát Endre költői fejlődését, örömmel állapíthatja meg, hogy tehetsége egyre jobban izmosodik, érzésének skálája szélesedik, gondolatvilága gazdagabb, kifejezési formája szabatosabb és nem utolsó sorban technikája kiforrottabb lett.

Legújabb verseskötetének legszebb írása a „Szólalj Isten” e. verse, melyet lapunk más helyén közlünk, de a többi is: A látomások könyvéből, Csak előre, ha mankóval, ha géppel, Sebesült szívvel: megannyi igazgyöngy.

Barát Endre legújabb kötete igaz élvezetére szolgál minden versbarátoknak.

— ti — gy

A Budai Menházegyesület közgyűlése

A Budai Izr. Aggok- és Árvák Menházegyesülete június 29-én tartotta 39. évi rendes közgyűlését dr. Berényi Sándor elnök vezetésével, aki megnyitó beszédében hódolatteljes szavakkal emlékezett meg a kormányzó úr 70. születésnapjáról. Napirend előtt Herzl Béla üdvözölte a betegségből felgyógyult elnököt és az egész közgyűlés szeretetét tolmácsolta. Dr. Csobádi Ferenc titkár jelentésében ismertette az egyesület elmúlt évi működését, kiemelve azt az örömdetes tényt, hogy az egyesületnek juttatott önkéntes adományok összege évről-évre emelkedik. Az elismeréssel fogadott jelentés után a közgyűlés egyhangulag elfogadta a zárszámadást és a költségirányzatot, majd megejtette a teljes tisztújítást. Felnökké egyhangulag ismét dr. Berényi Sándort, alelnökké Gyöző Józsefet és Löwy Józsefet, az előljárási új tagjaivá Breszlauer Laszlót és Hauszr Hugót választották. Dr. Csobádi Ferenc titkár önzetlenül végzett fáradságos munkájának elismerésül főtítkári címmel ruházta fel a közgyűlés.

A londoni „Hom Exhibition”

1937 kozmetikai szennakciója
a ráncos petyhüdt.

klimaktériumban leromlott arc-
bőr javításának új tudományos
módja, otthoni kezelés mellett.

Felvilágosítás:

GRÉ KOZMETIKA Budapest.
IV, Petőfi Sándor-utca 10. —
Fárisi-utca 3.

Ugyanott kozmetikai kurzusok,
laboratoriumi kiképzés.

Képek a londoni zsidóság életéből

Zsidó származásu-e az angol nép? — Anglia és az antiszemitizmus
Nehéz az idegenek elhelyezkedése

A Hyde-park kétségtelenül London egyik legismertebb és legrokonzenvesebb nevezetessége. Az idegen előbb nézi meg, mint a British-múzeumot, vagy a Tower-t. A főbejáratánál levő pázsitos részt — melyre egyébként nem tilos rálépni — félkör alakban veszi körül, vagy tizenöt egyszerűbb faulpitus, melynek homiokrészén kis bádogtábla jelzi, hogy a szónok milyen álláspontot képvisel. Akinek nem jut bádogtábla azkrétával maga írja fel hovatarozandóságát. Jut itt szónok a konzervatív párttól egészen a kommunistáig, van képviselője a lélek halhatatlansága és a könnyebb válás problémájának is. Ami a zsidóság érdeklődésére különösen számot tarthat az a pulpitus, ahol azt az eszmét propagálják, hogy az *angolok voltaképpen — zsidók, annak az elveszett tíz törzsnek utódai*, akikről a történelem oly sok legendát jegyez fel. A pulpitust hatalmas térkép díszíti és megjelöli azt az utat, melyet a tíz törzs állítólag megtett addig, míg a Brit Birodalom mai területét benépesítette. Ottlétemkor éppen egy fiatal — nemzsidó! — hölgy beszélt ragyogó szónoki készséggel, az új testamentumi idézetekkel teletűzdelt beszédből azonban az eszme irányzatát, alig lehet félreérteni. Mrs. Harvey-t — ha jól értemtem így hívják — szónoklata után meginterjűváltam és sajnálkozással közölte, hogy az eszme egyelőre a zsidóknak szimpatikusabb, mint az angoloknak... A közönség egyébként jóindulattal hallgatta és éppoly elnéző mosollyal honorálta, mint azon jóegyhány szónokot, akik a rendőrök közvetlen közelében órákhozott olyasmikről beszéltek, amiért Európa nem egy államában egy néhány tucatnyi évre terjedő fegyház járna. A közönség vitatkozik, kiesít ki is kiabálja magát, mosolyog és esőndben hazamegy.

Ez a szónoklási lehetőség egyébként nem szorítkozik csak a Hyde-parkra. Egyik este a legnagyobb esodálkozásomra az Oxford-street — a londoni Rákóczi-út — egyik legforgalmasabb részén leállt egy egyszerűen öltözött ember és igen szép auditoriumot gyűjtve maga köré, kitűnő szónoki készséggel ha-

talmas beszédet tartott a faji kérdésről. A teljesen felvilágosodott szellemű, nemzsidót a kutya se zavarta...

Amit a magyar ember talán a legkevésbé szokik meg az az angol koszt. Az angol alig eszik kenyéret, még kevésbé iszik vizet, az édességei alig édesek, így tehát nem csoda, ha szikár, sovány emberek. A rituális vendéglőkben valamivel jobb a helyzet. Egnéhány roppant elegáns kóser restaurantban ragyogó frakkos pincérek szolgálnak fel, a Noel-streeti kóser vendéglőbe épp akkor tértem be, amikor kitűnő angol jazz-band muzsikájára nagyban táncolt egy lakodalmas ünnepség közönsége. A hatfogásos ebéd ára egy shilling kilenc penny, ami a pengő árfolyamon két pengő húsz fillérnek felel meg, az ottani kereseti viszonyokhoz képest még a felénél is kevesebbnek. Csak azok a puddingok és kókuszban kisütött húsok ne léteznének! *Az étkezés egyébként az ottani kereseti viszonyokhoz képest aránylag olcsó. Éppoly olcsó a rituális étkezés is.* Diákstandardban pedig, még a hazai viszonylatban is olcsón lehet megélni. Tandíjon kívül havi 7—8 fontból a prágai és brünni diákéletet jóval meghaladó életkörülmény teremthető. Persze szórakozásról nem beszélve, ami igen drága. Minthogy pesti értelemben vett kávéházi élet nincsen, az utcákon pedig padokat nem láttam, a szerény embernek még Londonban is a legolcsóbb szórakozás a sétálás.

Mint előző cikkemben említettem a *zsidóság igen intenzív hit-*

Még

V, Szent István-körút 22. alatt

árusít **olcsó** áron

Weisz Mariska

július végén új helyiségben
 megnyílik

VII., Erzsébet-körút 9.
 (New-York palotában)

életet él és öntudatos. A zsidó családok sűrű érintkezésben állnak egymással, sokat összejárnak. Nem hallgathatom el azonban, hogy a zsidóság magaviseletében kifogásolt jelenségek egynémelyikét, sajnos, ott is megtaláljuk. Seholy annyi rettenetesen kifetett hölgyet nem láttam, mint az East-Enden és a Whitechapelben, ha ehhez hozzávesszük, hogy a nagy-részt lengyel zsidóság még megjelenésében sem asszimilálódott az angol zsidósághoz, könnyű megérteni, hogy a *divatos antiszemita áramlatok kisugárzása alól Anglia sem mentesült.* Minthogy az angol házak általában nem épültek közvetlenül az utcára — különösképpen a suburb-okban — a falakat nem éktelezték el a feliratok és plakátok, nem szólvá arról, hogy a falakat általában nem vakolják és a nyers téglára nehezebb firkálni, így tehát nem esodálkoztam, hogy mindössze két helyen láttam horgokeresetet, (vagy ugyanennyi sarlóskalapácsot) egy helyen olvastam „*Let broadcast Mosley*”, vagyis *engedjétek Mosley-t a rádióhoz!* Mosley az antiszemita fasizták vezére, akinek dicsősége azonban úgylátszik teljesen leáldozott. Úgy vettem észre, hogy a villamoskalauzok egy része nem szimpatizál a zsidókkal, de lehet, hogy tévedek. Egyébként csak azt tudom mondani, amit egy ottani kollégámnak mondtam, aki panaszkodott a nyomott gazdasági helyzetről: Nekünk legyen mondva ez a krízis és ez az antiszemitizmus...

A kereskedők valóban panaszkodnak. *Az európai bizonytalanság mellett a City élénken reagál a Brit Birodalom bármely táján jelentkező eseményekre.* A távolkelet bizonytalan helyzete rányomja bélyegét az üzleti életre. Ha Woolworth-nak 6 pennys áruházai zsúfolva is vannak, bizony az áruházaknak méreteikhez viszonyított üzlettelenségét még az idegen is észreveheti, valamelyes tökével azonban még mindig lehet zöldágra vergődni, könnyen el is, lehet vérezni, különösen akkor, ha gyors gazdagodás reményében az üzletbarátok és lehetőségek tekintetében nem járnak el a kellő körültekintéssel. A pénz az utcán fekszik, mondotta nekem egy barátom, az a pénz, amit a naiv kistőkés külföldiek elvesztettek. Egyébként az *üzleti szolidaritás tekintetében a törzsökös angol*

zsidó mivel sem marad a nemzsidó kereskedő mögött. Annyit kétség-telenül megállapítottam, hogy az angolnak kitünő idege és pontosan járó órája van, az üzleti tisztesség talán még mindig jelentősebb tényezője a versenynek, mint ugyedpennys árdifferencia. Aki angol üzleti összeköttetésekre gondol ezt sohasem tévessze szem elől. Azt hiszem, hogy a német piac háttérbe szorulása mellett a hazai exporttevékenységnek sohasem volt a mostaninál megfelelőbb lélektani pillanata.

*

A külföldiekre a Home office különös gondot fordít, az immigration officer még a partraszállásnál is sok minden iránt érdeklődik. *Intellektuális pályán az elhelyezkedésnek szinte leküzdhetetlen akadályai vannak.* A talajtalan és szegény ember ilyen gondolatokkal még álmában se foglalkozzék. Vonatkozik ez természetesen a szűkebb értelemben vett Angliára. A primár életszükségletekkel kapcsolatos műszaki tudás mindenestre többet jelent. Tanulmányok folytatása tekintetében akadályokat nem gördítenek, de a jövő szempontjából ebben a vonatkozásban is Kanadát, vagy Ausztráliát sokkal célszerűbbnek találom.

A külföldiek közül talán a német *refugee-k*, mint ahogy a német menekülteket általában nevezik, élveznek, bizonyos kedvezéseket. Bizony elszomorodó szívvel láttam a hitközségi népkönyhán neves német professzorokat és arisztokratikus német családok tagjait étkezni. Az angol zsidóság csodálatraméltó áldozatokat hoz már akkor, amikor nem kopogtat ajtaján a megsemmisülés veszélye. Azt is meg kell mondanom, hogy áll ez elsősorban és főként a törzsszűkös angol zsidóságra.

Ismétlem a hazai zsidóságról az angol zsidó közvélemény keveset tud és jól! Úgy tudják, hogy a magyar zsidóság általában nagyon vallásos, amit nyilván onnan merítenek, mert az angol zsidó szellemi élet kiváló reprezentánsai tekintélyes, részben magyar származásúak. Csak azt kifogásolják, hogy az egyetemes zsidó élet mozgalmában szinte utolsónak maradtunk le.

Ebben a vonatkozásban részemről nem volt bölcsebb dolog, mint hallgatni.

Dr. Ehrnthal Aladár

Az újlaki zsinagóga jubileuma

Irta: Dr. VIDOR PÁL rabbi

Az újlaki zsinagóga helyét évszázados áhitat avatta szentté. Több, mint egy századon keresztül kicsiny helyiségben imádkoztak itt elődeink. Ötven esztendővel, egy jóbéllel ezelőtt községünk akkori vezetői megvalósították a prófétai ígéretet, *hárechívi mókaum óholéch*, kiterjesztették a szűk hajlékot: *felépítették ezt a templomot*. Egy évtizeddel ezelőtt *jádu éver kánósórim*, szárnyai nőttek, mint a legendák sasmadarának. Most pedig, az eredeti elgondolás minden szépségét kiemelve és kiteljesítve, ünnepi fényben, megtisztulva és megújítva áll. Nemcsak hagyomány, szokás mondatja velünk, önként tör fel ajkunkon az áldás, amikor belépünk kapuján: *móh tauvu*, milyen szép Jákobnak és a sátra, Izraelnek ez a hajléka! Milyen szépek nemes színekben és művészi vonalakban ívelő falai! Milyen szép keleti kőfala, szövetségládája! Milyen szép igehirdető széke, imádságmondó és tóraolvasó asztala!

Mi, akik ebben a templomban szoktunk imádkozni, akiknek ez a templom otthonunk, hajlékunk, nem szégyeljük megvallani könnyes meghatottságunkat, nagy, meleg szeretetünket iránta. Tudjuk, kicsiny templom, van nagyobb, pompásabb, orgonabugásban harsogóbb, csillár-fényben tündöklőbb nála. Nekünk mégis a legkedvesebb, a legdrágább.

Emlékszem a kicsiny házra, amely gyermekkoromban körülvette. A gesztenyefákra, amelyek udvarán zöldeltek, a galambokra, amelyek körötte röpködtek. Emlékszem az első tanításra, amelyet papjától hallottam. A talmud-tóra órákra, amikor nyáron kinn a fák alatti padokon, télen pedig benn a kicsiny előcsarnok vaskályhája körül tanultunk tőle. Ezen a templomon keresztül szerettem meg a templomot, ennek a templomnak a szellemén keresztül szerettem meg azt a zsidó szellemet, amelyről ma is, amikor Istennek kegyelméből az újlakiak papja vagyok, szívemre tett kézzel vallom: *kerés helyütt raguogott oluan tisztán, mint akkor itt, az Edelstein Bertalan templomában.*

A jubileumi istentiszteleten a hívők, éreztem, láttam, mind földöz-

ték a maguk emlékeit. Öreg emberek és gyermekek férfiak és nők ugyanazzal az áhitattal emlékeztek. Ki bármivévi ünnep fogadalmára, ki megnyegző óra esküvésére, ki megfordulók, jóbélek meghatottságára. Az élet küzdelmeiből visszavonulva, hányszor találtak itt Istenre! Bajban hányszor vigasztalódtak, jóban hányszor hálálkodtak! Hitünk magasztos eszméin: istenfélmen, embert, testvériségen, hazaszereteten hányszor nemesedtek!

Templomunk jubileumának ünnepe is volt. Amikor tehát az elmúlt idők nyomait követjük, meg kell hirdetnünk az építők, az áldozók diésőségét is. A Budai Izraelita Hitközséget alkotó munkájában vallásos lelki hittestvérek támogatták. *Bartos* Andor szüleinek emlékére szövetség látát építtetett, *Rosenfeld* Manó és felesége keleti kőfalat emeltetett a gyülekezetnek és megújított templomnak. *Vető* Sándor és *Goldberger* Sándor napról-napra ott volt, figyelte és irányította a munkát, *Sós* Aladár illetett terveivel segítette örvényre az egykori templomépitők elképzeléseit. És a munka szentségét megérezve dolgoztak a tervezők és a megvalósítók valamennyien.

Felsorolásunk azonban ezzel nem fejeződhetik be. Zsinagógánkat a felavatás óta is szépítik és gazdagítják a nemes lelkek felajánlásai. *Edelstein* Bertalan halálának évfordulóján avattuk fel azt a két emlékműves-szekerényt, amelyet házasságának ötvenedik évfordulóján *Feldmann* S. József és felesége adományozott, az újlaki hívek pedig, élükön a templomért hevülő *Fahn* Fülöppel, még sok szép gondolat megvalósításán fáradoznak.

Legyen hát a multakra való jubileumi emlékezés, bár sötét napokra jutott, a szebb jövőbe tekintő nekibuzdulás ideje is. És legyen az a templom, amelyet ünnepelünk, békes otthonunk: soha az életi gondja, baja be ne árnyalja, mindig az Isten őrző és áldó kegyelme világoljon benne.

Dr. VINCZE MÓR halála

Hetvenhárom éves korában meghalt Mátyásföldön Vincze Mór dr., a kiváló jogász, néhai Vincze Zsigmondnak, a nagy magyar zeneszerzőnek fivére. Vincze Mór dr. nemcsak kitünő ügyvéd, hanem tehetséges muzsikus is volt, akinek ezt az adottságát örökölte fia, Vincze László dr., az európai híri gordonkaművész is, aki jelenleg mint a Hubermann-zenekar tagja aratja sikereit. Vincze Mór halálát feleségén kívül másik fia, Vincze István Sándor mérnök és felesége, valamint másik menyje, Vincze-Krausz Ilona, a zseniális zongoraművész nőgyászolja, aki jelenleg a jeruzsálemi zenekonzervatórium zongoratanzakának vezetője.

Síremlékek

a legolcsóbb árban

LŐWY-nél

BUDÁN

II. Fő-u. 79. Tel.: 15-15-81.
Fióküzlet és telep III. Bécsi-út.
A trolleybusz indulási állomásától 2 percrenyire.

A zsidó sajtó hivatása

Irta: DÉNES BÉLA

II.

A multkor megjelent első cikkemnek nem várt visszhangja támadt, bizonyosságul annak, hogy vannak még zsidó olvasók Magyarországon s olyanok, akiknek nem egészen mindegy, milyen is a magyar zsidó sajtó. Legérdekesebb egy vidéki papi levél, mely igen tárgyilagosan sorra veszi a zsidó sajtó minden egyes lapját megmondja véleményét róluk s igen helyesen mutat rá, hogy néhai *Blau Lajos* milyen hihetetlenül értékes munkát végzett a maga *Magyar Zs. Szemlé*-jével, mely folyóirat „még ezelőtt 7—8 éve is megfelelt a magyarországi Wissenschaft d. Judentums követelményeinek. Meghalt Blau, oda a M. ZS. Sz., csak vegetál, utoljára 2 éve jelent meg, most is vajudik vele Löwinger tanár úr és mégsem jelenhetik meg, természetesen egyedül és kizárólag anyagi okokból”.

Ehhez még hozzátehetem, hogy az ugyancsak *Blau Lajos* szerkesztette héber nyelvű *Hacófe* is állítólag elsőrangú volt, (sajnos, én magam nem tudok még héberül s így nem olvashatom), de 31 év óta jogutódja, a *Haszókér*, ezt azután már magam is megállapíthatom, terjedelemben ugyancsak megfogyatkozott. Bizonyosságul annak, hogy zsidóságunkat nemcsak az áttérések gyengítik, hanem a komoly zsidó szemléiség iránti érdeklődés nagyfokú hiánya is.

Midőn azonban a zsidó sajtó hivatásáról elmélkedem, őszintén bevallom, sohasem a *Hacóféra* s *Haszókérre* s a többi ilyenmű folyóíratra gondolok. Ezek a folyóiratok mindig megtalálják a maguk párszáz olvasóját s végzik munkájukat azon a területen, mely bármennyire fontos legyen is, most mégis háttérbe szoruló. Legalább is az én nézetem szerint.

Hanem gondolok, hogy a konkrétumokra térjek, olyan zsidó sajtóra, mely 1. elsősorban százalékosan etikus célkitűzésű, 2. abszolút korszerű, 3. semmiféle partikuláris érdeket nem ismer és nem szolgál s végül 4. centrális magja az ifjúság, vagyis a mai 20—45 éveseknek íródik. Be kell végre látnunk, hogy az ú. n. há-

borúelőtti generáció s a mi generációnk között olyan cezura van, melyet egyszerűen lehetetlen áthidalni. Nem véletlenül idéztem multkori cikkemben éppen ezt, mégpedig úgy, hogy nem a mi korosztályunk részéről, hanem a „tulsó part”-ról hangozzék el ugyanez a megállapítás. Sajnos, a mai magyar zsidó sajtó még teljesen a háborúelőtti generációnak ír. Így azután megint egy kizárólag Magyarországon fellelhető paradox helyzet áll elő, az, hogy egy minden tekintetben korszerű s kellő műveltségű és szociális lelkiismerettel felvértezett magyar zsidó ifjú, képtelen ú. n. zsidó lapot olvasni, mert célkitűzések, koreszmék s minden más szempontból is, közelebb áll hozzá pl. a *Korunk Szava*, mint egy zsidó lap.

Döreség lenne tagadni, hogy ez így van! Viszont nem szabad így maradnia! Nem vagyunk hajlandók, mi, zsidó új generáció, földadni az életet, nem fogunk harakirit elkövetni, élni akarunk, meg akarjuk s meg fogjuk élni még e rossz idők múlását is. De meg kell tennünk nekünk is a magunkét. Eleven életet, mozgást, lendületet kell belevinnünk zsidóságunkba s ezt annál is inkább meg kell tennünk, mert a zsidóság nem csupán vallás, ó nem, sokkal több ennél, ha vallás alatt csupán ritust értek. A zsidóság életeszme, vagy mai divatos szóval: világnézet. Az antiszemitáknak eme állítását föltétlenül elismerem. Világnézet, minden hibája s bűne mellett is jobb, becsületesebb és ősbib az újszülött misztikus világnézeteknél.

Magyarországon a katolicizmus a háború után súlyos napokat élt át. S ime jött egy új nemzedék, megadta a katolicizmusnak az új s mégsem új értelmezést s bevitte a fiatalság tudatába azt, hogy érdemes legalább annyira katolikus-

nak lenni, mint valamely más világnézet hívőjének. S megmutatta sok száz példával, hogy a XX. században is lehet és kell a katolicizmusért mártíromságot elszenvedni.

A mi fiatalságunk még nincs itt, még nem jutott el odáig, hogy büszkén vállalná s áldozatosan vállalná zsidóságát. Pedig vagy ez történik, vagy elpusztulunk egy szálíg! S ennek a csodának a zsidó sajtón keresztül kell megtörténnie. *Luther* mondta, hogy a nyomtatott betű *Isten* legnagyobb ajándéka. Valóban így van. S hogy így van, azt mindennél jobban bizonyítja, mennyire szeretnének szabadulni a nyomtatott betűktől a betű ellenségei.

Mi zsidók, mindig is a betű népe voltunk. A magyar zsidók betűszeretete azonban súlyos kór képét mutatja. Ne vizsgáljuk s ne keressük most, azért beteg-e a magyar zsidóság, mert ilyen a sajtója, vagy a beteg zsidóságnak csak ilyen sajtóra tellett. Magunk részéről, mint *Zsidó Élet*, teljesen tudatában vagyunk annak, hogy lapunk még nem ért el a feladat magaslatáig, nem az, aminek a mai viszonyok mellett lennie kell. Az a végtelen felelősségérzet, mely bennünk elevenen él, nem engedi, hogy ezt akár önmagunk, akár olvasóink előtt is elhallgassuk. Tépelődünk és töprengünk számról-számra s úgy vagyunk, mint a népmesék egyszerű pásztorgyereke, aki egyszerre tíz sárkánnyal került szembe s pillanatilag azt sem tudta, melyikre sujtson előbb.

A jelenlegi kores rendszer százejű sárkánya ellen már réges-rég küzdünk, talán nem is egész eredménytelenül. Akadnak s nem is kis számban olyanok, akiknek megnyílt a szemük a látásra s fülük a hallásra. De ez nem elég. *Cselekedni kell tudni* s hangunk mindaddig egyre erősebb és erősebb lesz, míg a cselekvés ki nem váltódik.

Egyebekben az új zsidó sajtó

Svábhegyi üdülő

gyermekeknek és felnőtteknek 3000 □ öles parkban, subalpin klíma

Dr. FRENKEL BERNÁT vallásánár Zsidó nevelő intézetében.
I., Béla király-út 34. — TELEFONSZÁM: 165—170

szellemi téren legyen szelíd és megértő. És türelmes. A zsidó közszellem még nem alakult ki, csak most vajdújk s bábája a vas szükségyszerűség. Éppen ezért, tétélezük fel mindenkiről, aki ezekben az időkben vállalja és vallja zsidóságát, hogy komoly szándékok és becsületes törekvések hevítik. Ne rontsunk egymásnak azonnal gyilkos fegyverekkel, próbáljuk megérteni a másikat is. *Fegyelem csak belső fegyelmzésén*

SPECTATOR NOTESZÁBÓL

Elöljárósági csendélet

Amint *Abbaziából* és *Biarritzból*. jégbehűtött kapuciner mellől egy-behangzóan jelentik, az utolsó hetek egyik előljárósági ülésének volt egy pikáns jelenete. Amikor az elnök bejelentette, hogy ki az ő jelöltje az elnökhelyettesi tisztre, a tiszteletreméltó agg sípuccai Coriolan méltatlankodva szólalt fel és keserűen állapította meg, hogy az az előljáróság, amely tízéves működése alatt nem tudott önmagából valakit kitermelni, aki alkalmas és méltó volna az elnökhelyettesi tisztre, az az előljáróság megérett arra, hogy visszavonuljon a múltba. Szólt és sértett coriolani önérzettel távozott. No nem kell megijedni, — csak a színhelyről; az előljáróságból — még nem.

Úgy rémlik, hogy ennek a tisztelt barátunknak igaza van. Csak hát úgy járt, mint a mesebeli pásztorfiú, akinek pont akkor nem hitték el, hogy ott a farkas, amikor már húsát marcangolta. Ő is úgy hozzászóktatta előljárótársait a kedvesnél kedvesebb anekdotához és jócákhöz, hogy bizonyára most is annak vették, amit mondott. Csak nem vették észre, hogy arcán a mosoly most eltorzult.

A mindentudók

Csak a rövidség kedvéért nevezük így őket, helyesen úgy kellene őket hívni, hogy a *mindent legjobban tudók*. Mert nem lehet kétség az iránt, ok tudják legjobban azt is, hogy a zsidóság mai súlyos megpróbáltatásainak napjaiban mit kell és mit illik tenni. Még pedig a legsürgősebben. Vajjon melyik zsidótörvényt ajánljatok

alapulhat s nehéz fegyelemre nevelni ott, ahol eredendő, hogy úgymondjam születési hiba a fegyelmetlenség, a saját magunk értékeinek túlbecsülése s a mások véleményének lebecsülése.

Zsidó sajtó! Tenger a munkája, számolatlanok feladatai. Felejtjük el azt, ami eddig volt s főleg azt, ami ma van s mondjuk ki erős hittel, erős akarással: *a zsidó sajtó, az igazi magyar zsidó sajtó is csak most van megszületőben!*

hitsorsos gondolt volna még arra a sürgős intézkedésre, amely egyedül csak az ő mindenre kiterjedő figyelmüket nem kerülte el, hogy t. i. ma, amikor a fényűzés valóban bűn, a pazarlás megbocsáthatatlan véték, a legnagyobb erény pedig a takarékoskodás, — hogy ezt főkéntorainknak és kántorainknak is lelkére kössék és megtiltsák nekik, hogy pazarolják éneküket és hangjukat. Hogy a péntekesti padosorokban keservével meghűződő és a sajtó fájdalomtól összeroskadó szívé zsidónak lelke a művészi ének szárnyán könnyebben férkőzik az Isten malasztos vigaszához, — mindegy; fő a spórolás és a szerény megtartózkodás. Mert ok is spórolnak, ok is szerények és ok is megtartózkodók. Példa rá, hogy egyebet ne mondjunk, a *rendelkezési alap*. Talán ennek a javára kell takarékoskodniok hangjukkal a kántoroknak is? Mert ennek még lehetne valami értelme.

A kitérés szakértő

A rabbi hivatal körül hallottuk a következőket. Mesümmed-jelöltek beszélgetnek.

— Ki az az öreg, akit üdvözöltél? A rabbi?

— Dehogy! Ismerem! Mostanában neveztek ki hitközségi tisztviselőnek. Az a mániája, hogy ő a vesébe lát. Önmagát tartja a legkiválóbb Sherlock Holmesnek. Úgy látszik, azért osztatta be ide magát, hogy a kitérésre jelentkezőknek a titkait kutassa. Különb, nagy szakértője a kitérésnek.

— Hogy-hogy?

— Legközelebbi hozzátartozói között is vannak kitérték. Pl. a híres X. kávé is. Természetes tehát, hogy ő a legalkalmasabb arra, hogy az embereket eltérítse kitérés-i szándékuktól...

Szóalj Isten!...

„Aszáf zoltáros éneke. Isten ne vesztegélj, ne hallgass és ne nyugodjál Isten”. 83. zoltár.

*Vad lárma két most szerteszt,
Pokoli tréfa, lázító beszéd,
Halálgép berreg, bomba zúg,
Sztók röpköd s gonosz hazug
Szavak szállnak, mérges szavak
És jaj zokog, sóhaj szakad. —
Tombol, üvölt, sír a világ, —
Isten ne maradj hallgatag!*

*Most gyász jajong, bánat sikolt,
Bosszú liheg és gyűlölség rikolt,
Döbönt a rettegés, zúg a harag, —
Isten, ne maradj hallgatag!
Szózatot zengess a világ előtt,
Kiálts az Űrbe, — bércetők
Felett szálljon a szavad, fenséges-
vadul,
Hogy mindenek szavát harsogja túl.*

*Mert háborognak ellenségeid,
Kiáltják: „mincs igazság, félre hit
És félre béke” — szönek terveket,
Sirdogálnak az éhes gyermekek,
Verejték hull és könny és vér buzog
Tort ülnek gógós filizteusok,
Vész vijjognak a halálmadarak, —
Isten, ne maradj hallgatag!
Most szólj, kiálts, zengess meg a
szavad,
Dörögj a gazra: megállj, nem
szabad!
A döllyfös rablók megriadjanak,
Rivallj rájuk, ne maradj hallgatag!*

*Ne várj, ne tőrj, ne nézz el, ne
habozz,
Isten, hangod legyen irtózatoss!*

*Zúgd, hogy elég volt, zúgd, hogy ne
tovább, —
Hogy hőköljön meg ez a rossz világ,
Kiáltsd túl e szörnyű, vad kaoszt,
Mert nagy szükség van a szavadra
most!...
Mert vad riad és vad jelszó rikolt,
Orgyilkosok fölött virraszt a hold,
Vészjel sívít, hegy omlik, part
szakad!...
Isten, ne maradj hallgatag!...
BARÁT ÉNDRE*

Tanuljunk együtt gyermekeinkkel!...

Dr. Lemberger Abrahám nyírbátori főrabbi intézte hozzánk a következő sorokat, melyben figyelemreméltó eszmét vet fel:

„A hitnösszefoglalót a szép zsinagógánkban rendeztem, melyre a nagyközönséget meghívtam. Remekül sikerült. A régi „Verhören” új mezben való feléledése ez. Tanácsos lenne többször szombatokon bemutatni az iskolások Tóra és imafordítási tudását. Nemes szórakozást nyújtana felnőtteknek. Szébb, mint az unalmas, üres elesevegés. „Zsidózás” nemes értelemben az ilyesmi. Gyermekek és szülők, meg ismerősök közösen ajtatatoskodnak és okulnak...”

HIREK

NAPTÁR

1938 július 8, péntek — Tamuz 9. (szombat bejöv.: 7.30) — július 9, szombat — Tamuz 10. (hetiszakasz: Chukász, haftóra: Vajfitchas hagi-ladi, 5. perek, szombat kimen.: 8.30) — július 10, vasárnap — Tamuz 11. — július 11, hétfő — Tamuz 12 — július 12, kedd — Tamuz 13 — július 13, szerda — Tamuz 14 — július 14, csütörtök — Tamuz 15 — július 15, péntek — Tamuz 16 (szombat bejöv.: 7.25) — július 16, szombat — Tamuz 17. (hetiszakasz: Bálák, haftóra: Vöhöjő sóérisz, 6. perek, szombat kimen.: 8.25) — július 17, vasárnap — Tamuz 18. (Sivó ószor bötamuz bötje) — július 18, hétfő — Tamuz 19 — július 19, kedd — Tamuz 20 — július 20, szerda — Tamuz 21 — július 21, csütörtök — Tamuz 22 — július 22, péntek — Tamuz 23. (szombat bejöv.: 7.15).

— **Felkérjük igen t. előfizetőinket, hogy lapunk előfizetési díját beküldeni szíveskedjenek.**

— **Házasság.** Fabriczky Imre gyáros június 26-án tartotta esküvőjét Fodor Erzsikével, a Dohány-utcai templomban. Dr. Hevesi Simon vezető főrabbi megható beszédében megemlékezett a vőlegény elhunyt édesapjának áldozatkész zsidó munkásságáról és édesanyjának, az általános tiszteletnek és szeretetnek örvendő Fabriczky Lipótnénak, minden zsidó ügy lelkes pártfogójának, a magyar zsidó nőmozgalom egyik fáradhatatlan nagyvaszonyának alakját állította követendő példaképül az ifjú pár elé.

— **A Pesti Izr. Hitközség közgyűlése.** Június 26-án tartotta a Pesti Izr. Hitközség évi rendes közgyűlését Stern Samu udv. tanácsos elnökletével. Stern Samu elnök megnyitójában megemlékezett Szent István uralkodásának kilencszázadik évfordulójáról, valamint Horthy Miklós kormányzó úr 70. születésnapjáról. Eppler Sándor főtitkár terjesztette elő ezután az évi jelentést, melyhez dr. Gál Jenő, ifj. dr. Miklós Gyula, Vitéz Aladár, dr. Klár Zoltán képviselőtestületi tagok és Nagy Andor előljáró szövegezték hozzá. A jelentés és zárszámolás elfogadása után a közgyűlés betöltötte a dr. Glücksthal Samu halálával megüresedett előljárói,

illetve elnökhelyettesi tisztséget, erre a tisztségre egyhangúlag dr. Márkus Albert ny. törvényszéki tanácselnököt választották meg.

— **A Zsidó Gimnázium Barátainak Egyesülete** annak idején pályázatot hirdetett lapunkban, amelyre 11 pályamű érkezett be. A bírálóbizottság a kitűzött 100 pengős díjat König Pál dr. rabbi-vallásánár és Stern Magda középiskolai tanárnő között osztotta meg, Gonda László dr., a debreceni zsidó gimnázium tanárának munkáját pedig dicséretben részesítette. A többi pályázó munkáját visszakaphatja, ha **szeptemberben** jelentkezik érte az Egyesület helyiségében (Budapest, XIV., Szent Domonkos-utca 10.).

— **Halálozás.** özv. Krausz Mórné a néhai neves komáromi rabbi özvegye, 77 éves korában a napokban elhunyt Budapesten. Krausz Mórné nemesen egyszerű személye általános tiszteletnek örvendett és mindenki, aki ismerte, szerette és becsülte. Temetése nagy részvét mellett folyt le. Halálát gyermekei, köztük dr. Krausz Ignác körmendi főrabbi, gyászolják.

— **Hamisított gyűjtőívek.** Több ízben felhívtuk a nagyközönség figyelmét arra, hogy a Magyar Cionista Szövetség nevében különböző hamisított gyűjtőívekkel gyűjtenek. A Magyar Cionista Szövetség nyomtatékosan felhívja a figyelmet arra, hogy sem egyéneknek, sem csoportoknak palesztinai kivándorlás vagy egyéb célokra gyűjtőívet nem adott ki. Felkéri tehát mindazokat, akiknél ilyen hamisított pecséttel ellátott gyűjtőívekkel jelentkeznek, hogy a gyűjtőt a legközelebbi rendőrnek adják át, illetve Budapestben a Szövetséget telefonon értesítsék, hogy a gyűjtő ellen megfelelően járhasson el.

— **Dr. Weisz Miksa arcképének leleplezése.** Az Országos Magyar Zsidó Múzeum tudományos és művészi egyesület június 29-én leleplezte a volt igazgató-örének, néhai dr. Weisz Miksának arcképét. Az emlékbeszédet Kohlbach Bertalan dr. tartotta.

— **Előkészítés pótvizsgára.** Felhívjuk a zsidó szülők figyelmét arra, hogy okleveles állástalan tanítók, tanítónők és tanárok szerény díjazásért eredményesen készítenek elő pót- és magánvizsgákra. Cím és referencia: Országos Izr. Tanítóegyesület titkársága: Budapest, VII., Wesselényi-utca 44. telefon: 144—085.

— **Sírkőavatás.** Dr. Stern Jenőnek, az Újságírók Szanatórium Egyesülete, a Tüdőbetegségező intézet tragikus hirtelenséggel elhunyt főorvosának síremlékét június 26-án avatták fel a rákoskeresztúri zsidó temetőben. Az avatóbeszédet dr. Hoffer Ármin tartotta „aki megható szavakkal emlékezett meg Stern Jenőről, a jó orvosról, aki nemcsak nagy tudásával, hanem melegen érző szívével is gyógyította szenvedő embertársait és aki hivatásának lett áldozata.

— **A Cionista Szövetség** iparos szakosztályának tagjai minden csütörtökön este 8 órai kezdettel tartják összejöveteleiket a Nordauteremben (Andrássy-út 67. I.), amelyen szakmai kérdéseket beszélnek meg. A szakosztály felkéri az érdekelteket, hogy saját érdekükben minél előbb jelentkezzenek felvételre.

— **Szent István ünnepi istentisztelet.** A Budai Izr. Hitközség valamennyi templomában ünnepi istentiszteletet tartott a Szent István év alkalmából. Az öntőházuceai főtemplomban dr. Kiss Arnold vezetőfőrabbi méltatta az ünnepi év jelentőségét. Az istentisztelet énekrészét Sirota Sándor főkantor látta el. A Szent Imre városi körzeti templomban dr. Beneschovszky Imre főrabbi és Perlmann Arnold kántor funkcionáltak, míg a zsigmonduceai körzeti templom ünnepi istentiszteletén dr. Vidor Pál rabbi mondott ünnepi prédikációt és Bilitzer Ernő kántor énekelt szóltárokat. Az aut. orthodox hitközség is megemlékezett ünnepi istentiszteletén az első magyar király halálának kilencszázadik évfordulójáról. Süßmann Viktor rabbi a nyitott frigszekevény előtt kérte Isten áldását az országra és annak vezetőire, míg a liturgiaírt részt Preisz Mór kántor látta el.

— **Lodzi textilcégek az antiszemita agitáció ellen.** 116 lodzi textilcég, melyek magukban foglalják úgyszólván Lodz egész textiliparát, a Danzig államban a nemzeti szocialisták által folytatott zsidóellenes agitációval szembeni tiltakozásuk jeléül megvonták a danzigi ügyfelektől a hitelt és megszüntették velük az üzleti összeköttetést.

Legolcsóbban mos, fest, tisztít
Geröffy gőzmosoda
 Szonydu 66-68. Telefonhívó 12-57-67
 Legkisebb mennyiségű kilós ruháért is bázhoz küldök.

Táborba szálltak a zsidó cserkészek

A budai hitközség 311. Vörösmarty cserkészesapata ebben az évben is táborba szállt. Hétfőn délelőtt indult el a vidám fiúserreg a Meftér egyik hajóján a Kisoroszi községgel szemben fekvő ú. n. „Szunyog sziget”-en felvert tábor felé, hogy fegyelmzett és boldog közösségben töltsön el három vidám és munkás hetet.

A táborbaszállás alkalmával a csapat parancsnoka, dr. *Schächter* Imre orvos, Adam professor kiváló munkatársa, a cserkészek imádott „Kabá”-ja felhívással fordult cserkésztársaihoz. Ezt a felhívást, mely híven tükrözi vissza a zsidó cserkészet szellemét, alant közöljük:

— Amint jól tudod, a cserkésztábor az egész évi cserkészmunka koronája. Cserkészközösség, ahol az elméletben tanultakat gyakorlatilag alkalmazhatod, cserkészállam, amelynek lakói saját fiús életüket élik és amelynek mozgatója és irányítója a fiz cserkésztörvény, az élő, mindenütt jelenlévő cserkészszellem.

Minden táborozás a fiús öröme és férfias komoly munka jegyében zajlik le, de hagyomány immáron csapatunkban az, hogy minden nagy táborot valamilyen különös cél szolgálatába is állítunk és a nagy cél felé való törekvésben közelebbi eléréndőket állítunk a tábor lakói elé. Idei táborunk e közelebbi céljairól akar Tegek e pár gondolat tájékoztatni; kérlek olvasd el figyelmesen, s talán cserkészmunkádban hasznos támogatód leszen.

1. SZOLGÁLTATKÉSZSÉG.

Ennek a törvénye az emberi együttlélés, az egymásra utaltságban való munkálkodás legfontosabb próbaköve. A cserkészállam (cserkésztábor) távol a kulturált világtól, magára utaltságában, különösen nem nélkülözheti ennek a törvénynek mindenkiére vonatkozó és mindenkit magábanfoglaló erejét és a szabadban való táborozás sokszor állítja olyan követelmények elé az egyént és egységeket (csapat, raj, órs) egyaránt, amelyeknek megfelelni kizárólag a segítő és áldozatkétség birtokában lehet. A cserkészállam minden tagja csakis a közösség érdekeit nézi és egyéni kényelemtől, vagy esetleges kellemességekről éreztük jól lélekkel le is mond, melyekért kárpótlást teljes mértékben a végzett „jó munka” tudata nyújt. Testvér! gyere úgy el az idei táborunkba, hogy szent elhatározásod a saját személyes háttérbeszórításával mások segítése, a másokról való gondoskodás, egységeid érdekének önfeláldozó szolgálata, a *személytelenül* végzendő „jó munka” és lelkednek a mások névtelen szolgálata útján való nemestése.

Bízom Benned, hogy segítesz megvalósítani az „egy mindenkiért, mindenki egyért” elvét.

2. VALLÁSOSÁG.

A mai időkben, amikor szerte a világon az anyagi javaknak, a nyers erőnek túlbecsülését, a lelki értékeknek pedig hol elhanyagolá-

sát, hol pedig egyenesen lerombolását láthatjuk, amikor az erőszak, a gyűlölködés és felebaráti szeretet teljes semmibevevése az irányadó, ha veszendő értékeinket meg akarjuk menteni, *munkánk alapjáéhoz a Valláshoz kell fordulnunk segítségért*, ahhoz, amely az egész mai kulturvilágot megalapozó parancsolatokat adta az emberiségnek.

Nem üres szólam az, amely szerint jó ember, jó hazafi csak vallásos ember lehet, olyan, aki a vallás parancsolatait követi és egész életberendezése ezek szellemét tükrözi vissza. És nem véletlen az, hogy az idej táborozásunk másik célkitűzése a vallás és a vallásos öntudat erősítése. Tudod jól, hogy körülöttünk mi játszódik le. — léptenyomon ezeknek a történéseknek a következményeit érezd magad is és láthatod a renegátot, a gerinctelen embereknek tömegét is, azokat, akik várt, vagy remélt előnyökért hitüket dobják oda.

Mi pedig, miként annyiszor tették őseink a történelem folyamán, megpróbáltatások közepette *önmagunkhoz térünk vissza*, az ősi hithez, a minden mulandósággal dacoló vallásunkhoz. És táborunkban felidézzük majd a zsidó cserkészeidélét is, az állapot alkotó zsidó férfit, aki országát fegyverrel védelmezte. A hősi ideált, aki szabad és független nép gyermeke, aki gettóról, megalázkodásról sohasem hallott, s aki Istenért, hazáért, kiráyért élt, küzdött, s ha sor került rá, ezekért az eszményekért halt.

Táborunk a hit erős fellegvára leszen. Gyere el Testvér, hozd el Te is a hitedet, akarodat, hogy támogassuk egymást küzdelmünkben, erősítsük vallási öntudatunkat akkor, amikor tudjuk, hogy zsidónak *lenni és maradni* egyenlő a megpróbáltatások hosszú sorával. De légy méltó az őshöz, légy méltó az ősi törzs-

höz: Izraelhez. Bízom és hiszek Benned!

E gondolatok jegyében szeretettel vár táborparancsnokod

KABA.

A X. községkerület közgyűlése

A X. izr. községkerület június 26-án tartotta ezévi közgyűlését Pécsen. A közgyűlést megelőzőleg ünnepélyes istentiszteleten Dr. Wallenstein Zoltán pécsi főrabbi tartott emelkedett szellemű beszédet. A közgyűlést dr. Krón Ferenc h. elnök nyitotta meg, majd dr. Greiner József ismertette az évi jelentést. Szárványaló szavakkal emlékezett meg a kerület lemondott elnökének, jánosii Engel József udv. tanácsos érdemeiről. Vázolta példaadó életét, a köz javáért végzett értékes munkásságát, eurpóaszerte ismert és méltott tudományos és irodalmi működését, az egyetemes magyar zsidóságban betöltött nagyjelentőségű szerepét. Dr. Vida Miklós elnökhelyettes a legutóbb Dunaföldváron tartott hitéleti napról számolt be, megemlíti, hogy Kálmán Mór dunaföldvári hitközségi tag 10000 pengőt ajánlott fel egy 30000 pengős alapítvány létesítésére, melynek kamataiból a rabbifizetést pótolják. König Jakab dunaföldvári, Berger Pál simontornyai Vida Dezső mohácsi hitközök és dr. Greiner József ker. főjegyző hozzászólása után dr. Silberstein Adolf siklósi főrabbi terjesztette be tanfelügyelői jelentését, majd a kerület megbízta dr. Rubinstein Mátyás szekszárdi főrabbit Tolnamegye feletti tanfelügyelőséggel. Dr. Miskolczy Vilmos bemutatta a kerületi ifjúsági csoport jelentését. Ezután került sor a lemondások folytán megüresedett állások betöltésére. Elnökké egyhangú lelkesedéssel dr. Greiner Józsefet, a községkerületi bíróság elnökévé dr. Radnai Emilt, helyetteséül dr. Schwarz Béla, főjegyzővé pedig dr. Pap Sándort választották meg. Több felszólalás után a gyűlés az elnök elterjesztésével ért véget. A közgyűlés után a pécsi hitközség díszében látta vendégül a megjelenteket. Az első pohárköszöntőt dr. Greiner József elnök tartotta, aki hódolatteljes tisztelettel emlékezett meg a kormányzó úr 70. születésnapjáról.

LAPZÁRTA

Az eviani konferencia egyelőre két albizottságot küldött ki. Az egyikbe azoknak a szervezeteknek képviselői tartoznak, melyek az értekezleten részvételre jelentkeztek. Ezek a bizottságnak emlékirataikat nyújtják át. A második bizottság az egyes kormányoknak azon értesítéseit bírálja el, melyek a menekültekre vonatkozó törvények alkalmazásával állnak kapcsolatban. A konferencián magán az egyes államok arról számolnak be, mennyi menekültet fogadtak be eddig. Ezekből a jelentésekből már is kiténik, hogy némelyik állam már most elment teljesítőképessége legvégső határáig.

Mindenkit érdeklő

könyv a

Lakók és bérbeadók

joga.

Írta: BERÉNYI SÁNDOR dr.

ügyvéd, szakíró.

Tartalmazza a **legújabb lakásrendelet teljes és hiteles szövegét** bőséges magyarázatokkal, 1000 vezérszóval betűsoros tájmutatóval és a **magyar polgári magánjog törvényjavaslatának teljes szövegével.**

Ára 3 pengő.

Kapható a Zsidó Élet kiadóhivatalában.

KÉT BRISZ MILO...

Apám mohel-könyvének sárguló lapjait forgatom. Némán beszédes ajkák tekintenek rám a nevek mögül és az emlékezősek tárházát patantják fel. Események, melyek százszor és ezerszer megtörténtek. A mult leple fedi őket. Kit is érdekelnének. Nekem azonban a többiekkel együtt féltve őrzött, szent emlékek ezek, feledhetetlen nagy pillanatok, melyek kitörölthetetlen emléket hagynak a szívekben, melyeknek üdvös ereje örök időkre kihát. Ezért is írom le őket keresetlen, egyszerű szavakkal enyémnek és mindenkinék, aki rokonul ér: talán mégsem hiába...

Májusi verőfényes délután. Apám egy dunántúli híthű hitközség met-szője, elmerülve ül kedvenc szeszerje mellett őszinte szent ájtatossággal: kellemes, lágy, szívhez szóló hangján tanul. Szép szabályos arcáról megelégedés sugárik. Megelégedés, mely megértést fejez ki a Mindenható minden rendelete iránt, szent meggyőződést, hogy minden az Ő akaratát szerint történik. Dicsértésék az Ő szent neve! Szépen ápoltt koromfekete szakállával, erőteljes életerős alakjával a vallás és becsület megdicsőült képmásának lehet nevezni. Jómagam kis bócherli voltam akkor, Bén hazánim: a szeszeszer közötti szabadságon, odahaza. A szerény szoba sarkából boldou büszkeségtől eltelve néztem atyámra. Lappangó félelemmel gondolva: bárha ez az idő soha, soha el nem múlva. Hej, azóta mi minden vount már el felettünk... A szoba ajján kopogtatás hangzik. Magas, szikár, felpedret bajuszú férfi lép be, szegényes, de tiszta és rendes öltözetben. Régi ismerősünk volt. Wolf, egy falusi sokgyermekes földhözragadt szegény, foltozó szabó, Sólajm dlechem, foglaljon helyet. Fogadjam őt barátságosan apám. Wolf alázatosan meghajol, szerényen kezdi: egy kérésre volna reb Jüde. Fiunk született és arra akarom megkérni, hogy a majságot legyen szíves elfogadni. Mazl tajv, Wolf úr, szólt apám, szívesen elfogadom és hálásan köszönöm, hogy ezzel a szent micvóval megtisztelt. Wolf tétovázik, látszik, még valamit szeretne mondani. Apám bátorítva szól, talán van még valami kérése, Wolf úr, csak adja elő bátran. A dolog úgy van kérem — kezdi bátortalanul Wolf —, hogy teljesen pénz nélkül állok. Feleségem gyenge és ápolására sokat költöttem. A néhány fillért, amit keresek, anyagbevásárlásra kell fordítanom, hogy családom fenntartásáról annyira-amennyire gondoskodhasam. Lúwiner úr szíveségét a hitel tekintetében már eléggé igénybe vettem. Aron fiamnál, kit I-ten élteszen, a komaságot is szívesen elváltalta és bókezien el is látta. Szérenytelenség volna tőlem őt továbbra is zaklatni. A többi tisztelt, módosabb tagokat is már eléggé igénybe vettem, így tehát nagyon férném szíves tanácsát: mitévő legyenek? Apám egyszerűen válaszolt, nincs oka aggodni, Wolf úr a brisz,

a komaságot és az ezzel járó költségeket szíves örömezt elfogadom, ha szíves lesz vele megtisztelni. A brisznél és a komaságim fiam fog segédkezni, a szüdehez szükséges élelmiszert feleségem előkészíti, kezesen visszük magunkkal. Fuvarról sem kell gondoskodni, majd itt fogadunk kocsi. Végtelen hálától eltelve, szívélyes köszönetet rebegve, boldogan indult hazafelé Wolf.

A brisz napján korán reggel előállt a koci. A helybeli fuvaros kocsiját vittük bérbé. Potom aron boesájtotta rendelkezésre kis dióbarna lovat. Mindenki ismerte kezes jószág volt. Minden járatlan kézre rá lehetett bízni, akár egy gyermek is elhajtotta volna. Nyugodtan ültünk fel a kocsira. Apám jól tudott a loval banni, mert mielőtt a hitközségnek szolgálataiba lépett, gazdálkodott, üzlete volt, lovat tartott. Tán a felúton voltunk, mikor kedvem támadt a hajtáshoz. Kértem apámtól a gyeplőt. Nem szívesen, de mégis beleegyezett, úgy mint minden alkalommal, ha csak lehetett, nem tagadta meg sem a mi, sem bárki más kérését. Egy ideig jól ment minden, hanem egyszerre csak belehajtottam a lovat a mezei útba. Szegény póni, prüszkölve, izzadva húzta a kocsiat a süppedő talajban. Egyszerre csak megbillent a koci, már azt gondoltuk, hogy kifordulunk. De csoda történt: a lovacska arra fordult, amerre borulni akartunk, mire az egyensúly helyrebillent, paripánk ügetésbe kezdett, ráért az országutra. Csakhamar megérkezettünk. Azt hiszem Eljücho próféta — ki a briszkenél jelen van — volt segítségünkre, hogy nem történt baleset.

A briszre összejöttek a falubeliek, szomszéd falusiak a szegényes, de tiszta kislakásban. Imádkozás után felvettétek tizenegyedik gyermeke Wolfnak, Abraham szövetségébe. A bőven terített asztal mellett sokáig jó hangulatban ült a vendégny. Wolf hálátelt szívvel köszönte meg az Eg urának kegyét...

Pár nap multán előkelő divat szerint öltözött úr nyit be lakásunkba. Arca sugárik a boldogságtól. Jóságosan tudakozódik hogylétünk felől. Tiszteletteljes modorban kéri fel apámat újszülött fiának brisz milója elvégzésére. Kálmán úr, a két-ézeröttszáz holdas Ferencmajor ura. Bensőséges kézsorítással búcsúzik. Hivatásuk távol esik egymástól, de lélekben egyik.

A kitűzött napon urasági hintó áll meg kapunk előtt. Adjon Isten jó napot, köszön a napbarnitott szép szál ember, Gáspár János, az első kocsi, Tisztelt Kántor úr, együtttem, hogy kivigyem az újszülött kis nagyságot urunk passitájára, mondja jó vasmegyei tájszólással. Kocsira szállva, a két gyönyörűen szerszámozott táltos valósággal röpített bennünket a major felé. Közben János bácsi magyaráz a hajtásról. Nem igaz az kérem szépen — mondja, hogy lovat hajtányi mindenki tud; érteni köll ezt, mint min-

den tudományt. Aki nem ért hozzá, az a legjobb csikót is elrontja. Aki pejig ért a mesterséghe, az a legrakoncátlanabb rossz természetű állatból is kezes bárányt csinál. Mert tudni köll például mellik lúnak mikor lehet oda csördíteni egyet. Lássá kérem, az én csikóimnak erre nincs szükségük; az ostor össze-kötte áll itt, ni, a helin, csak pusz-tán dísznek, de — szent borzadállal mondja —, nem használatra. Hát szép két csikó is volt az! Tiszta piros, csak a homlokukon volt két csillag mintha egy kis tavat ábrázolna. Őt éves, pusz-tán nevelkedett. Sörényük, farkuk, nyíratlanul, de azért gondozva, gondóran, dúsan hullámozott. Hatalmas két állat. A sarga baklós, fémkarikás díszszerszámában a magyar szíjártó munka remekében toporzékoltak szilajon, de azért látszott, hogy kimelő, nyújas bánásmód illedelemre tanították őket: csak éppen hogy mutatták...

Gyönyörű dunántúli vidéken erdők, mezők, csobogó patak mentén érkeztünk a hatalmas platinokkal szegélyezett úton a majori kastélyhoz. Remek négyszögletű, egyemeletes, erkélyekkel körülvett épület volt. Középen nagy világos csarnokkal, innen nyíltak a minden kényelemmel és izléssel berendezett szobák és termek. A díszterem legalább 100 ember befogadására volt alkalmas, ott terítettek. A brisz egy a virágos kertbe nyíló úri szobában folyt le. Pazar pompa, mindenütt perzsa és szmirna szőnyegek tömege. Legdrágább minőségű mahagoni bútorok. Az újszülött atyja talisz és tefliben mondta értelmes, jó héber kiejtéssel „Löchachiszaj bivriszaj sel tórohom ovinü”. A kis pályást elvittek, apám a szomszédos szobába ment műszereit rendbe hozni, én utána mentem. Apám szeméből hullottak a könnyek, félhalkán, meghatottan rebegte: fiam, mi mindig zsidók maradunk...

Elutazásunk előtt Kálmán úr egy borítékban tiszteletteljesen kétszáz koronát nyújtott át apámnak. Nagy pénz volt az akkoriban. Én nagyon megörültem a pénznek, már előre elgondoltam, hogy mit is fogunk ezen venni? Talán soronkivül szép ruhákat, cipőt... Ki tudja mivel lennek meg kedves szüleim a jó kerebet alkalmával. Talán a takaréka helyezik a pénzt, hogy jövedő aadagságunk alapját képezze...

Másnap apám munkája után hazatérve, asztalhoz ült és posztalványok írásához kezdett. Mit csinálnak, apám, kérdeztem. Elküldöm jótékony célra a tegnapi kapott kétszáz koronát. Tudod, fiam, brisz milo pénzhez hozzányulni nem akarok. Ez a nyolcszázötvenegyedik. Még eddig mindig így ment. Dicsértessék az Ő neve!...

Kiosontam a szobából és gyermekei ésszel is meghatva zokogtam, ahogy csak torkomon kifért.

Most pedig én mondom szerettem: ilyen zsidók maradunk mi is...

BEN JEHUDA HALEVY

Emlékek

Irta: FELEKI SÁNDOR

(28)

Gerő Katalin és Gerő Károly

VII.

Gerő Károly halála nekem is fájdalmas veszteség volt. Hűséges barátom volt, akivel sok éven át kedves meleg körben sűrűn vacsoráztunk együtt s a társaság mindegyik tagját meleg szeretet fűzte össze, de hozzá, mint író társamhoz, még szorosabb, sohasem lazuló kötelékek csatoltak. Hol van már ez a szép, kedves baráti társaság, hol a tudomány, iparnak ezen illusztris vezetői! Ott pihennek már mind a hideg hantok alatt, követve jószágos barátunkat, Gerő Károlyt. Örök pihenőre tért már Glück Frigyes a nagy emberbarát, a tudós testvérpár, a pesti egyetemnek és az orvosi tudományok díszjele: *Bókay* Árpád a gyógyszer-tanára és *Bókay* János, nagynevű gyermekorvos, a gyermekgyógyászat professzora, *Dessueffy* Arisztid, a képviselőház előnkénti főtanácsosa, jeles író, *Taufér* Vilmos, a nőgyógyászat kiváló tanára, aki néhány év előtt önkézzel vetett véget életének, dr. *Gerenday György* kineztári jogúví főtanácsosa, az Országos testnevelési tanács elnöke, egyike a legbátrabb embereknek, *Kacziány* János esperes, a pesti evangélikus egyház, szabadelvű, szónoklatiról híres vezetője, *Bódy* Tivadar dr. a fővárosnak, nagyérdemű, nagyszerű polgármestere, *Thék* Endre, a világhírű nagyiparos, a bútortipar felvirágoztatója, akit ezért a király az udvari tanácsossággal tüntetett ki, *Veredy* Károly dr. a székesfőváros nagytudású tanfelügyelője, *Elsicher* Gyula tanár, a neves nőgyógyász és fia, ifj. *Elsicher* Gyula, a debreceni egyetemen a röntgenológia tanára, aki fiatalon — a röntgen sugarak által halálos kórba esvén — néhány év előtt hunyt el. *Magyarovits* Maladen dr. a székesfőváros sok érdemet szerzett főorvosa, botfai *Hűvös* József dr. a főváros hatóságai életének egyik vezetője, a a Budapesti Városi Villamos Vasút megalapítója, *Szabó* Imre dr. a székesfőváros feledhetetlen főügyeje, *Csatáry* Frigyes, a Dunagőzhajózási Társaság nagyérdemű vezérigazgatója, *Szabó* Károly dr. tanácsnok, a székesfőváros tanügyi ügyosztályának jeles vezetője, *Koób* Géza nagyiparos, a Stühmer-cukorgyár megalapítója, *Hevesi* József a népszerű novella- és regényíró, a Magyar Szalon szerkesztője, *Vizváry* Gyula, a Nemzeti Színház ünnepelt művésze, *Császár* Jenő, malomtulajdonos, a székesfőváros törvényhatóságának előkelő tagja, aki 75 éves korában öngyilkossággal vetett véget életének. *Hanvai* Sándor a nagy érdemeket szerzett fővárosi kerületi előjáró, *Bachruch* Károly ékszerész, az ismert maecenás és *Berkes* Imre, a Horánszky uceai főreáliskola tudós igazgatója. Mindnyájan rég örök pihenőre tértek s én a hűséges barátok sírjára helyezem el e megemlékezés virágszálaikat egy fájó sóhaj ki-

séretében. A vacsorákon Gerő Károly szónokolt. Beszédeiből humor, szellem és egy nemes szívnek melege sugárzott. Ő, akinek színműveit három színház adta sűrűn s akit az egész ország ünnepelt, a legszerényebb ember volt, aki kedveségével mindenkit lekötött.

Amikor betegeskedni kezdett s a Városi Villamosvasútnál betöltött vezértilkarságát nem láthatta el pontosan, aggódott, hogy emiatt kellemetlenségei lehetnek. Engem kért meg, hogy az elnökgazdátónak, botfai *Hűvös* József doktornak adjam elő az aggályait s arra is megkért, hogy az esetben, ha elhunyna, vegye jóakaró partfogásába kis lányát, Lidikét (aki később *Lengyel* Menyhértnek, a kiváló színműírónak felesége lett, és feleségét. *Hűvös* megdöbbenve értesült tőlem, hogy vezértilkárának napjai megvannak számlálva. Mélyen meghatódott s megbízott, hogy nyugtassam meg *Gerőt* minden tekintetben. A beteg boldog volt, mikor a jó hírrel felkerestem, mert kislányán rájongva csinggett.

Sohasem felejttem el szegény barátomnak utolsó útját. Ravatala az 1904 év egyik késő napján ott állott lakóházának — mely a Király uceá és Eötvös uceá sarkán volt — udvarán, mely zsúfolásig megtelt könnyező résztvevőkkel, akiknek nagy része író volt. *Rakosi* Jenő meghatótságtól remegő hangon búcsúzott író társától és szerető barátjától. Minden mondatja így kezdődött: „Mehalt egy ember” s utána *Gerő*nek egy kiváló tulajdonságát sorolta fel. Beszédét így végezte: „Mehalt egy ember, egy igaz ember és egy igaz költő.”

Még 1891-ben megírtam *Gerő* Károly életrajzát egy hetilap számára. Akkor megkértem arra, adja nekem önéletrajzát. El is készítette a sok humorral és kedvességgel telített autobiográfiát, mely eddig sehol sem jelent meg. Néhány hónap előtt leányának, *Lengyel* Menyhértnek ajándékoztam, aki azt tőlem megindító sorokkal kérte. Most szerettem volna e lapok hasábjain közölni s elkértem tőle a masolatát. De, amint Párisból értesítet, egyik fiánál van a kézirat Amerikában. Így az idő rövidsége miatt, nagy sajnálatomra, most nem adhatom közzé.

De térjünk vissza a földig sujtott Katalin mamához. A szenvedések útját még mindig nem járta végig. Jötték a világháború borzalmas hetei s az utána következő rémségek. Az elszegényedett izraelita nőgyelet nem volt képes a hatalmas intézményt eddigi terjedelmében fentartani. A kétszáz árvának több mint felét el kellett bocsátani. Nem volt sem fűtőanyag, sem kellő élelem, sem ruházat a kis árva részére. Katalin mama megtört lelkét ezek a katasztrófális körülmények teljesen lesújtották. El kellett

locsátani az ő drága, kedves leányainak egy jó részét. Naponta jöttek könyörögni hadi özegek, hogy arvajukat vegye fel, megjeleintek béra és vak vítékek, rimánkodva, hogy kislányukat fogadja be és nem volt rá mód. A nap mindegyik órája gyötrelméssé és kinszenvedéssé vált. Az árva ház vezetőssége belátta, hogy nem képes az intézményt ily nagy mértékben tovább fentartani s ezért a nagy épület feladta és a Hungária körúton kisebb méretűbe helyezte el. Katalin mama nagy szomorúsággal hagyta e a régi gyönyörű intézetet, melynek minden bűtorá, minden egyes szöge az ő irányítása mellett nyert elhelyezést. (folytatjuk)

GYORS HIRDETÉSEK

E rovatban egy szó 10 fillér, vastagabb betűvel 20 fillér, legkisebb hirdetés 10 szó. Leghelyesebb a hirdetés szövegét levélben, a hirdetés árának megfelelő összegű levélbélyegben a kiadóhivatal címére beküldeni.

38 ÉVES URINŐ házasság céljából megismerkedne olyan 50—55 éves úriemberrel, akinek szerény, biztos állása van. „*Iparművész*” jellegére a kiadóhivatalba.

JÓ ÁLLÁSBAN LEVŐ 27 éves fiatal ember keresi olyan 20—23 éves úrilány ismeretségét, kinek 10—15000 pengő hozománya van. „*Biztos megélhetés*” jellegére a kiadóba.

MEGNŐSÜLNE, esetleg benősülne fiatal ügyvéd. Elvenne olyan csinos úrilányt, aki irodanyitáshoz segítené. „*Jellemes*” jellegére a kiadóba.

ASSZONYNÉLKÜLI háztartásban elhelyezkedne intelligens, *kitíműben főző*, a háztartás minden ágában gyakorlatlalt rendelkező *urinő*, elsőrangú referenciákkal. Cím a kiadóhivatalban.

IDŐSEBB BETEGESKEDŐ UR mellé ajánlkozik középkorú *urinő* társalkodónőnek, nyaraláshoz kísérrőnek. Cím a kiadóhivatalban.

FÜGGÖNYÖK, PARNÁK, BABÁK és mindenféle japán motívumú színes himézsek, pongyolák, pizsamák készítését vállalom. Cím a kiadóhivatalban.

JAMEK ÉS MINDENFÉLE BEFŐTTÖK készítését házál és házon kívül vállalom. Cím: VII., *Barsay-utca 3. f 1*

A NYÁRI SZÜNETHEN kisebb gyermekek *német tanítással* vállalná *urinő*, ebéd-koszt ellenében. „*Nagy-műveltségű*” jellegére.

SELYEMHARISNYAJÁT OLCSÓN javitom, házál vagy házon kívül. *Krausz, VII., Péterfi S.-u, 7, III, 8.*

ROMÁNLABÓL mindenemű *iratot megszerzek*. Cím a kiadóhivatalban.